

# Samlingsplan NTRM

Revidert 2024

## Innhold

Innledning.....	3
1 Beskrivelse av samlingene pr. desember 2013, revidert mars 2020.....	4
1.1 Gamslett.....	4
1.1.1 Gamslett Magasin.....	5
1.2 Opheim (Opdal).....	6
1.3 Markedsplassen .....	7
1.4 Holmenes .....	7
1.5 Maursund.....	8
1.6 Sørkjosen Magasin. Magasinet tømt i 2015 i forbindelse med salget av Bjørklygården. Gjenstandene er flytta til hovedmagasinet i Burfjord.....	9
1.7 Tørfoss.....	12
1.8 Burfjord Magasin .....	13
1.9 Sammenfattende beskrivelse av tematiske del-samlinger .....	17
1.9.1 Drakt og tekstiler og vedlikeholdet av disse.....	17
1.9.2 Verktøy og redskaper for utøving av husflid og handverk .....	18
1.9.3 Gjenstander knytta til fiske og fangst.....	19
1.9.4 Gjenstander knytta til jordbruk, skogbruk og husdyrhold .....	20
1.9.5 Gjenstander knytta til tilbereding av mat, servering og annet husgeråd .....	21
1.9.6 Leketøy, sportsutstyr og musikkinstrumenter .....	22
1.9.7 Møbler .....	22
1.9.8 Papirarkiv og annet skriftlig materiale (ikke bøker og tidsskrifter) .....	22
1.9.9 Andre delsamlinger .....	23
1.10 Eiendomsforhold.....	24
2 Status Mottak, Registrering og Dokumentasjon desember 2024 .....	25
2.1 Tiltaksplan .....	26
3 Status Magasinering og annen permanent oppbevaring Desember 2024 .....	26
3.1 Tiltaksplan .....	30
4.1 Tiltaksplan .....	32
5 Avhending.....	33
5.1 Retningslinjer for avhending ved NTRM .....	34

6	Tilgjengeliggjøring og Formidling .....	36
6.1	Tiltaksplan .....	37
7	Innsamling .....	38
7.1	Retningslinjer for innsamling .....	42
8	Registrering og Dokumentasjon - retningslinjer .....	44
8.1	Rutiner ved tilbud om og mottak av gjenstander .....	44
8.2.1	Minimumsstandard for Primus Gjenstand .....	45
8.3	Merking .....	46
8.4	Fotografering .....	46
9.1	Nedbrytningsfaktorer .....	47
9.3	Retningslinjer for magasinering av gjenstander og tilgang til magasinene .....	48
9.4	Rutiner ved sesongstart og sesongavslutning .....	48
10.1	Retningslinjer for lån og utlån .....	49
10.1.1	Kontrakt for utlån .....	50
10.2	Deponering .....	50
10.3	Tilstandsrapport .....	51

## Innledning

Nord-Troms Museum ble stifta i 1979 som det første regionmuseum i Troms fylke. Museet er organisert som et AS eid av de 6 Nord-Troms kommunene Lyngen, Storfjord, Kåfjord, Nordreisa, Skjærvøy og Kvæningen. Disse utgjør sammenlagt et areal på 9423 km<sup>2</sup>.

ICOM (International Council of Museums) definerer museum slik. "Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profit, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent for publikum; som samler inn, bevarer/konserverer, forsker i, formidler og stiller ut materielle og immaterielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser i studie-, utdannings-, og underholdningsøyemed." En samlingsplan er i følge ICOMs museumsetiske retningslinjer en plan som skal omhandle innsamling, bevaring og bruk av samlingene. Samlingsplanen skal være offentlig, skriftlig og den skal vedtas av museets styre. Offentlige mål og krav til museene som mottar statlige tilskudd setter også rammer for museenes prioriteringer. St.melding nr. 49 (Framtidens Museum) legger i større grad enn tidligere museumsmeldinger vekt på samlingsforvaltning; «Sentrale områder for tiltak vil være bygnings- og arenautvikling, digitalisering, samlingsutvikling og forskning, samlingsforvaltning, formidling og kommunikasjon samt utvikling av museene som organisasjoner».

"Museene skal altså per definisjon samle inn, bevare, forske i, formidle og stille ut materielle vitnesbyrd om mennesker og deres omgivelser. Det er kombinasjonen av disse aktivitetene som definerer museumsfeltet og som skiller museene fra lignende institusjoner som for eksempel privatsamlinger og opplevelsessentre" (Ryggen Aasen 2010)

Om samlingene er det som kjennetegner museene bør samlingsforvaltning være en kjerneaktivitet ved museene. En samlingsplan vil være et redskap for bedre samlingsforvaltning, en forutsetning for en velfundert innsamlingspolitikk og ikke minst øke bevisstheten rundt samlinga, både internt og eksternt.

En forutsetning for mange av de beskrevne tiltak er bedre muligheter for finansiering av nødvendige tiltak innen samlingsforvaltning .

Samlingsplanen vil bli revidert og oppdatert minst hvert 2. år, og være et grunnlagsdokument for oppfølgingsmøter og det videre arbeidet med museets samling. Nord-Troms Museum sin delaktighet i utforminga av felles retningslinjer for samlingsforvaltning i regi av museene i samisk museumsnettverk (under veiledning av Barbara de Haan), samt enkelte kapitler fra samlingsforvaltningsplanen til Aust-Agders kulturhistoriske senter, har vært til stor hjelp i arbeidet med dokumentet.

Skibotn 28.august 2014

Solveig Braastad

Anleggsansvarlig/Objektkonservator

Planen sist revidert desember 2024

# 1 Beskrivelse av samlingene pr. desember 2013, revidert desember 2024

Gjenstandssamlinga ved Nord-Troms Museum teller til sammen ca. 17 000 gjenstander, hvorav 16900 er registrerte i databasen Primus. <sup>1</sup>I tillegg til de gjenstandene som oppbevares permanent i museets kulturhistoriske bygninger, oppbevares samlinga pr. desember 2024 i to forskjellige magasin. En stor del av samlinga er plassert i hovedmagasinet i Burfjord.

I den grad det er feilregistreringer i Primus, f.eks feil datering eller betegnelse, vil dette kunne gjenspeiles i beskrivelsen av samlinga. Der det refereres til søk i Primus er dette raske søk med et søkeord og vil derfor ikke gi eksakte men tilnærma svar. Også dobbelregistreringer i primus kan gi for høye tall.

## 1.1 Gamslett

Gamslett gård i Lyngen kommune var et typisk nord-norsk småbruk basert på jordbruk og fiske. Gården består i dag av våningshus (ca.1910), naust, fjøs, stall, 2 buer og utedo.

De fleste gjenstandene på gården er en del av Gamslettsamlinga (se 3.1.1), men der er også en del originalt innbo, samt gjenstander gitt av medlemmer av bygdelaget da våningshuset ble tatt i bruk til museumsformål tidlig på 1980-tallet. Alt av innbo og gjenstander er altså ikke autentiske i den forstand at de er originale artefakter som har tilhørt gården. Gjenstandsmassen på Gamslett kan dateres ca. 1880 – 1950.

En stor del av gjenstandene i **våningshuset** er knytta til tilbereding og oppbevaring av mat og da spesielt melkeprodukter. Her er osteformer, et stavkjerne, en separator, melkesiler samt trau, en rullpresse og en stor bakstefjøl. Av gjenstander knytta til tekstilproduksjon er der en rokk og en symaskin. Bortsett fra noen få broderte duker og bilder rommer våningshuset få tekstiler.

Møblene er sannsynligvis lokalt produserte; blant annet bord og spisestustoler med utskjæringer datert 1940, 4 skyvesenger, hengeskap fra 1800-tallet, flere kister samt en krakk med tre bein.

På kjøkkenet er der en jernkomfyr for koking og baking og i stua en etasjeovn.

I **fjøsset** er der få gjenstander; en løypegryte, en vannski (brei ski for frakting av vann på vinterføre), noen torvspader og en vedslede.

**Naustet** rommer to nordlandsbåter samt en god del fiskeutstyr.

---

1

Ved siden av nauset står et båtdrag som ble benyttet av mindre båter, og bak sjåen er der en stor slipestein.

### 1.1.1 Gamslett Magasin

Alf Gamslett (1916-1975) drev et systematisert innsamlingsarbeid i områdene Svensby, Lenangen og Ullsfjord Over 2000 gjenstander ble samlet inn i perioden 1930-1975. Alf Gamslett er registrert som informant på 2515 objekter i Primus. Inkludert det som er samlet inn i ettertid omfatter samlingen i dag ca. 3000 artefakter med hovedvekt på siste halvdel av 1800-tallet og første halvdel av 1900-tallet.

Gamslettsamlingen er museets eldste delsamling. Under den tyske tilbaketrekkingen høsten 1944 ble stort sett hele området øst for Lyngen brent ned og den materielle kulturen rasert. Fra Nord-Troms er derfor et begrenset antall husgeråd, redskaper og annet inventar bevart. Gamslettsamlingen er omfangsrik og gir et inntrykk av hvordan den materielle kulturen har sett ut også langs deler av kysten øst for Lyngfjorden.

Samlingen speiler fiskerbondekulturen i Lyngen, men forteller også om relasjoner til resten av Norge og utlandet. En stor del av gjenstandsmassen er knyttet til fiske, fangst, jordbruk, husflid og handverk. Fritid, kultur og underholdning er også representert med leketøy, postkort, ukeblader, bøker og andre gjenstander.

Magasinet rommer også spesielle gjenstander som for eksempel et bjørnespyd, noen eksemplarer av instrumentet salmodikon, kompasset fra Amundsens Gjøa og en komagtippvender..

En stor del av gjenstandene er knyttet til tilberedning og oppbevaring av mat og spesielt produksjon av melkeprodukter. Eksempler er et godt utvalg oste- og smørformer, et stavkjerne, en separator, sveipa tiner og lagga tønner, kjevler, tvarer, auser og klubber, gryter, kobberkjeler, kaffekverner samt en potetkvern.

I magasinet på Gamslett finner vi de eldste tekstilene i museets samling; skjørt og kjoleliv i hjemmevevde stoffer fra slutten av 1800-tallet og perlebroderte belter fra samme periode.

Samlingen av verktøy og redskaper for utøving av husflid og handverk er rikholdig og inkluderer en omfattende verktøysamling for trearbeid. Eksempler på husflidsredskaper er snelleholdere, hespetre, 3 rokker, 3 symaskiner, 3 strikkemaskiner samt 4 vevstoler med utstyr (en montert). I tillegg finnes der skolester og annet skomakerutstyr.

Også samlingen knyttet til fiske og fangst er omfattende og variert. Utvalget av fiskeredskaper innbefatter garn, liner, harpuner, akkardregger, flyndrespyd, hvalrosspyd, fløyter (også av never), kavler, støpeformer for agn, seirasper, forseggjorte maskebett og andre gjenstander knyttet til produksjon av garn, et stort antall forsyngogn (også med tannhjul), lineklaver samt en skjelltang og en makkegaffel.

Magasinet inneholder også en liten samling leketøy fra rundt 1900 – det meste hjemmeproduisert, noen musikkinstrumenter, en postkortsamling samt en liten samling religiøse bøker og skrifter.

Eksempler på andre gjenstander i magasinet er torvspader, en samling krutthorn, tranlamper, mangletrær, bismervekter og en feltesse.

Bortsett fra et stort utvalg kister (ca 20 stk.) er der få møbler i samlinga.

Der er også relativt få gjenstander knytta til jordbruk og husdyrhold og ingen store jordbruksredskaper.

## 1.2 Opheim (Opdal)

Opheim gård ligger på Elsnes i Storfjord kommune. Gården består i dag av våningshus (1916), verksted, stabbur, naust, utedo og sommerfjøs. Næringsgrunnlaget har vært jordbruk og fiske.

Det som først og fremst skiller Opheim fra andre lokaliteter av samme type er gjenstandssamlinga. Gjenstander og inventar (med mulig unntak for en del av møblene) er originale artefakter som har tilhørt plassen og gir stedet stor autentisitet. Gjenstandsmassen kan dateres til første halvdel av 1900-tallet og speiler et hjem der handverket og nøysomheten, samt vilje og evne til gjenbruk sto i høysetet. Andelen hjemmeproduserte redskaper, bruksgjenstander og tekstiler er høg, med et stort antall eksempler på gjenbruk av materialer og nye bruksområder for slitte/ødelagte objekter.

Der er få møbler i **våningshuset**, og disse er lokalt produserte. En vevstol opptar mye av plassen i 1.etg. Andre gjenstander knytta til tekstilproduksjon er rokk, karder, symaskin og strikkemaskin. På kjøkkenet er der en vedovn. Der er tre skyvesenger i våningshuset og en i verkstedet. Samlinga av vanlig husgeråd er beskjeden. Et vaffelkakejern av typen som vendes over åpen flamme benyttes i formidlingssammenheng.

**Verkstedet** har en rikholdig samling handverksredskap for snekring, skomakring og mekaniske aktiviteter. Særlig utvalget av trearbeidsverktøy er omfattende og variert med eksempler fra slutten av 1800-tallet.

Av andre gjenstander i verkstedet kan nevnes en skomakermaskin, emner til ski og riveskaft og en del utstyr/ gjenstander fra 2. verdenskrig.

Verkstedrommet med inngang mot nord inneholder jordbruksredskaper; en trillebår og en håndvogn med jernbeslåtte trehjul er sannsynligvis lokalproduserte. Her er også garnbruk, tau og taljer samt en løypegryte.

**Stabburet** rommer lagga tønner og stamper for diverse bruk, tra, jerngryter og metallspann.

I **naustet** er der i tillegg til en spissbåt og en nordlandsbåt et stort mangfold av garnbruk og en del fiskeutstyr.

Her er også lagra en plog, og en slede uten hjul fungerer som hylle under taket.

Bak stabburet er det plassert en slipestein. Denne er ikke original og ble satt opp i 2002(ca.).

### 1.3 Markedsplassen

Skibotn Markeds plass ligger innerst i Lyngenfjorden. Markedet i Skibotn hadde sin storhetstid på 1800-tallet og var det viktigste handelsmarkedet i Nord-Troms.

Museumsområdet Markedsplassen består av to originale og to rekonstruerte handelsboder samt ei rekonstruert smie.

Der er få gjenstander i bodene på Markedsplassen. I kjøttbua er der en hesteslede. I Aunebua er der en del handelsvarer fra museets samling; bl.a. tobakksesker, parafinlamper, renningstråd, karder, tørklær, en symaskin, diverse kaffe/sylttøyspann fra 50-tallet, sukkersaks, kobberkjeler, en brennevinstønne og en butikkvekt. Mange av varene er nyinnkjøpte (2002) i anledning markedsutstillinga.

### 1.4 Holmenes

Holmenes gård ligger i Kåfjorddalen. Gården er fra rundt 1850 og var bebodd frem til 1964.

Gårdsanlegget består av våningshus (byggeår rundt 1900), vedsjå, buer, stall, høylae, fjøsgamme, fjøs og sommerfjøs. Der er også et servicebygg (opprinnelig en fjøs), samt et nybygd lagerbygg for store gjenstander (2013).

Gjenstandsmassen på Holmenes er mindre enn ved museets øvrige anlegg. En del av gjenstandene har tilhørt gården, mens andre er gitt av givere i nærområdet og nærliggende bygder. Gjenstandene kan dateres til perioden 1880 – 1960 (ca.). De er for en stor del hjemmeproduerte og knytta til jordbruk og husdyrhold.

Våningshuset er møblert med hjemmeproduerte stoler, bord, krakker og et lite blåmalt kråskap. På loftet er der en blåmalt uttrekksseng, en barneseng samt en kiste. Ellers rommer huset en liten samling vanlig husgeråd fra første halvdel av 1900-tallet; et vaffelkakejern av den typen som vendes over åpen flamme, et strykejern (et stykke jern med handtak), kjevler og diverse aluminiumskjeler.

Av redskaper for utøvelse av tekstilt handverk finner vi en benkekarde, en Singer symaskin, et hespetre og en oppsatt grenevev. I tillegg er der 2 stk. demonterte vevstoler på anlegget. (usikkert om de er komplette).

På kjøkkenveggen henger et par skaller og et par komager. Bortsett fra duker, gardiner og matterer er her ingen tekstiler. En forholdsvis stor del av gjenstandene i våningshuset er uregistrerte eller identifikasjonsmerking mangler.

Buer og høylaer rommer et beskjedent antall fiskeredskaper samt diverse redskaper og verktøy. Eksempler er kavler og garn, en løypegryte, tre båtklemmer, en makkegaffel, en vannski, et redskap benytta til å mykne skinn under bereding (datert ca. 1870), et par sennegressbankere fra 1800 el tidlig 1900-tall, et lite antall hjemmeproduserte høvler, en kvernstein og ei skyteskive. et kokekar for såpe, en kleskokerkjele og et båtspill. Her er også en stor lagga stamp benytta til barking av fiskegarn og/eller seil.

I stallen er der flere hesteseletøy, hestebørste og skrape.

I likhet med Tørfoss er det også på Holmenes en relativ stor samling med større jordbruksredskaper. En del av disse står ute, men de fleste er plasserte i en ny lagerbygning. Her er forskjellige typer sleder, harver og ploger, bikkvogner, en høyvogn og en slåmaskin.

## 1.5 Maursund

Maursund Gård på Kågen i Skjervøy kommune var fra slutten av 1700-tallet år et viktig handelssted i Nord-Troms. Hovedhuset kan dateres tilbake til ca. 1770 og danner sammen med et rekonstruert naust og et sanitærbygg museumsområdet Maursund gård.

Innbo og fast inventar speiler stedets tidligere status som bolig for en av regionens viktigste handelsmenn. Samlinga kan dateres fra slutten av 1800-tallet til rundt 1950. En del av gjenstandene har tilhørt gården – andre er tilførte fra museets samling eller innkjøpte spesielt til Maursund.

På kjøkkenet i **våningshuset** finner man en god del vanlig husgeråd fra første halvdel av 1900-tallet, slik som tovefjøl, brødspade, lefsespøe, vaffeljern, kromkakejern, leirkrukker og hverdagservice. Der er også finere kaffeservice og andre gjenstander knytta til servering av mat, bl.a. porselenskopper kjøpt fra russere under pomorhandelen.

I 1.etg. er der 3 salonger – sannsynligvis fra siste halvdel 1800-tallet. I en av stuene står et piano. Også de forseggjorte gardinstengene i stuen er originale fra 1800-tallet.

Lampekuplene i 1 og 2 etg. er derimot fra 1950-tallet når gården fikk tilgang til elektrisitet. Der er til sammen 6 ordinære (skyve)senger i våningshuset. I et av soverommene står et



toalettmøbel med marmorplate. Speilet i stua var gjemt i ei hule under evakueringa 1944/45. Fotografier av stedets siste beboere henger på veggene i «finstua».

I **naustet** er der til sammen 9 båter; 3 motoråtringer, 2 Nordlandsbåter, 2 spissbåter, 2 færingar.

## **1.6 Sørkjosen Magasin. Magasinet tømt i 2015 i forbindelse med salget av Bjørklygården. Gjenstandene er flytta til hovedmagasinet i Burfjord.**

Gjenstandene magasinert i Sørkjosen er fra kommunene Nordreisa og Skjervøy .

Gjenstandsmassen er variert med bl.a. møbler, butikkinventar med en mengde butikkartikler i originalinnpakning, husgeråd, ei stor samling snekkerverktøy, sjøbruk, separatorer, ei tjæremilrenne, en stor mengde bøker, telefonsentraler.

Søk i gjenstandsdatbasen viser 20 treff fra perioden 1850 – 1899 og 240 treff fra perioden 1900 – 1940. Tallene må taes med forbehold da en stor del av gjenstandsmassen mangler datering. Ellers er dataregistreringene av 1942 objektene svært mangelfulle.

### **Gjenstander knytta til husflid og handverk**

Forholdsvis få gjenstander er knytta til husflid. Av disse kan nevnes en vevstol, en benkekarde, minst 3 symaskiner (1900-1950) samt ei skreddersaks.

Samlinga snekkerverktøy er omfattende, og mye av dette er hjemmeproduisert. Eksempler er 20-25 stk. høvler av diverse typer, sager og et utvalg bøkkmakerverktøy.

### **Gjenstander knytta til fiske og fangst**

Også samlinga knytta til fiske og fangst er beskjeden. Her er diverse garn og glasskavler, redskaper fra før 1900 som for eksempel ei garnrulle (1890) og to stk. lystergafler (1885). Ei treslire benytta til spekk-knivene under selfangst på Vestisen bør også nevnes.

Utvalget redskaper for jakt og fangst på landjorda er mer omfattende og inkluderer flere typer sakser, revesaks(er?), ei otersaks (1890), ei ulvesaks, en bjørnesaks samt et uregistrert gevær (kan være 42-930).

### **Gjenstander knytta til jordbruk og husdyrhold**

Samlinga knytta til jordbruk og husdyrhold inkluderer diverse utstyr for hestehold; seletøy, hesteskrape, sledebremse (1900) (til å feste under meiene på sleden) og hovslagerverktøy. Ellers kan nevnes ei løypegryte (uregistrert eller mangler reg.merke), et fotjern til ku (1940) og div. spader, torvspader, møkkaspader og greip. Her er ingen større jordbruksredskaper.

Skogbruk er representert med ei tømmerhake og tømmeresager samt to tjærerenner (1900 (brukt under tapping av tjære)).

### **Gjenstander knytta til tilbereding, servering og oppbevaring av mat**

Et stort antall gjenstander hører til kategorien tilbereding, servering og oppbevaring av mat. En del av dette kan dateres før 1900, (eksempler er en rømmedall og ei smørøskje fra 1880-tallet), men her er også en større mengde enkeltfat og kopper fra tida etter 2. verdenskrig.

Relatert til produksjonen av melkeprodukter er 4 stk. separatorer, et veivekjerne i metall og to stk. veivekjerner i tre (det ene datert 1889).

Andre gjenstander er ei melsikt av teiger (1900), ei rullpresse og kaffekverner, aluminiumskjeler og kobberkjeler, matvarebokser fra 50-60-tallet og Norges-glass. Her er også en kaffepose i reinskinn datert 1935.

### **Drakt og tekstiler samt vedlikeholdet av disse**

Tekstilsamlinga er liten og inneholder bl.a. en stor mengde gummikalosjer, litt ulltøy, en del sengetøy og nylonskjorter i innpakning.

### **Lys og brensel**

Her er et forholdsvis stort antall parafinlamper, av disse flere petromaxer, samt minst en karbidlampe.

### **Møbler**

Magasinet rommer noen få møbler, bl.a en grønnmalt slagbenk og ei barneseng. Annet er et utvalg lampeskjermer som varierer fra en pappskjerm (tidlig 1900-tall?) via en marmorskjerm til lampeskjermer fra 1970-tallet.

En liten koffertsamling er også meget variert med hensyn til datering og materiale.

### **Leketøy, musikkinstrumenter og sportsutstyr**

Leketøysamlinga består av bl.a. et dukkehode i porselen, lekeservice i porselen, miniatyrmøbler(1900), ei dukkeseng, en batteridrevet lekebil ( ca. 1950) samt lekekjelker.

Musikkinstrumenter er representert med et stk. piano og to stk. orgler hvorav det ene ifølge protokoll skal ha vært det første orgelet i Nordreisa kirke (datert 1900).

Her er også to stk. koffertar med grammofonplater (ti tommer).

Samlinga sportsutstyr begrenser seg til en herresykkel (ureg.), en barnekjelke og en trehjulssykkel (sistnevnte kan muligens være et leketøy).

### **Media og kommunikasjon**

Der er to stk. telefonsentraler i magasinet; en telefonsentral fra 1960-tallet og en uregistrert sentral som sannsynligvis kommer fra Maursund gård. I tillegg er der et telefonbord (1950-tallet).

Andre gjenstander som kan knyttes til media og kommunikasjon er et antall telefoner (bakelitt), minst 7 radioapparater, et antall skrivemaskiner samt en frankeringsmaskin (1959).

Herunder kommer også en del ukeblader fra 1950-tallet. Annen litteratur kan knyttes til religion og/eller undervisning.

### **Religion**

Magasinet rommer et stort antall religiøse skrifter. Flere av biblene kan dateres til før 1900. Her er også en ny produsert runeemme kjøpt inn (av museet) i 1980.

### **Offentlige institusjoner**

En stor mengde bøker og annet papirmateriale har tilhørt offentlige institusjoner . Antallet skolebøker er stort og kommer fra bl.a. Trollvik skole og Maursund skole. De fleste er publiserte i tidsrommet 1930 – 1970, men samlinga rommer også bøker publiserte før 1900.

I tillegg er her flere esker med uregistrert papirmateriale fra Solhov folkehøgskole, samt uregistrert arkivmateriale fra Kåfjord kommune og Troms Fylkesting. *Merknad 2017: Arkivmateriale fra kommune og Fylket sendt til statsarkivet i Tromsø.*

### **Handelsvirksomhet/næringer**

Samlinga varer og arkivmateriale som har tilhørt Kronebutikken er omfattende og består av bl.a. to store esker brannskadde papirer (*overført Statsarkivet*) , kjøpmannsdisk og varestativ, samt en mengde varer i originalinnpakninger .

En gruelampe, diverse sakser, tenger og annet metallrelatert verktøy kan muligens knyttes til bergverk/gruvedrift, men der mangler opplysninger som kan stadfeste dette.

Herunder kommer også arkivet fra Nordreisa Meieri. *Merknad 2017: Arkivet sendt til Statsarkivet Tromsø.*

### **Foreningsarbeid**

Der er tilsammen 4-5 hyllemeter med arkivstykker fra div. lag og foreninger. *Merknad 2017: Sendt til Statsarkivet Tromsø.*

### **Andre verdenskrig, gjenstander knytta til militærvesenet**

To stk. bajonetter, ei gassmaske og en feltflaske er eksempler på gjenstander knytta til militærvesenet.

### **Andre delsamlinger**

Annet som ikke passer inn i kategoriene ovenfor er 10-20 stk. malerier, to stk. globuser (hvorav det ene av papir med kompass på sokkelen), en modellseilbåt ( uregistrert) og ei krittpipe.

## 1.7 Tørfoss

Gården Tørfoss ligger i Reisadalen ca. 3-400 m. fra Reisaelva. Gårdsanlegget består i dag av våningshus (1931), vedsjå, tre buer, driftsbygning, bårstue og røykbadstue (rekonstruert). I bårstua finnes en bakerovn av murt gråstein og leire.

Inventaret i våningshuset avspeiler perioden 1930 -1960, med hovedvekt på 1930 og 1940-tallet. Vinylbelegg på kjøkkenbenk og vegg samt pyntegjenstander fra 1950-60 tallet gir imidlertid et noe nyere uttrykk. En stor del av gjenstandene er originale objekter fra Tørfoss. Spesielt for gjenstandsmassen er en større samling redskaper for ullbearbeiding. Der er også en samling store jordbruksredskaper.

Eksempler på møbler er tre uttrekkssenger av hjemmeprodusert type (med dreide detaljer og forseggjorte gavler), to hjemmeproduserte hjørnehengeskap, ei kiste fra begynnelsen av 1900-tallet, spisestumøbler i eik, og et stort hjemmeprodusert kjøkkenbord.

Kjøkkenbenken med utslagsvask er sannsynligvis fra 50-60-tallet.

På kjøkkenet er der vedovn og elektrisk komfyr og i stua en koksovn (Bærums verk). Det er satt inn en del ekstra møbler for kafedrift slik at stua rommer tre stk.spisebord med stoler.

I bårstua er der en oppsatt vevstol datert ca. 1790, samt andre gjenstander relatert til ullbearbeiding. Her er benkekarder, en rokk og flere hespetrær (garnvinder).

En symaskin (Singer) med bord er plassert på kjøkkenet i våningshuset, og på en vegg henger et mangletre der rulledelen er merka 1900.

Bortsett fra noen få broderte veggbilder, enkelte vevde duker, sengetøy og en hvit og rød grene benytta som sengeteppe, er der få tekstiler på Tørfoss.

De tre buene rommer bl.a. tønnemakerverktøy og annet verktøy knytta til trearbeid, redskaper knytta til tilbereding og oppbevaring av mat, spesielt melkeprodukter og et mindre utvalg fiskeredskaper. Eksempler er en tønnebandbukk datert 1900, siler av tre og metall, smørkjerner, et veivekjerne av tre, melkespann i aluminium fra 1950-tallet, en vannkikkert, forsyngogn og fiskegarn. Buene rommer også både kjøttkvern og kornkvern, et børtre og ei vannski, noen dyresakser, komager og seletøy for hest. *Merknad 2017: Pga ikke tilfredsstillende oppbevaringsforhold (snø inn i buene vinterstid) er mesteparten av gjenstandene i buene flytta til mottaksrom Halti for rengjøring, merking før plassering i magasin.*

I bårstua er der store bakstetrau, bakespader samt en fastmontert separator.

Av gjenstander relatert til lek og fritid finnes ei dukkevogn og ei dukkeseng datert ca. 1920.og en hjemmesydd lærfotball datert ca. 1940.

Et større antall store jordbruksredskaper er lagra i fjøset; 5 stk. hestevogner, 5 stk. hestesleder, såmaskin og slåmaskin, 2 ploger, 7 harver og 2 høysvanser (for montering til hest), samt potetvekt og trillebår i tre og jern.

Andre gjenstander i fjøset er en dreiebenk (kan muligens dateres før 1800), 6-7 skolepulter fra 1950-tallet og ei klesrulle.

Der er også en kybbevogn (sannsynligvis fra gruvedrifta i Moskodalen), samt to elvebåter på Tørfoss.

## 1.8 Burfjord Magasin

(se også 1.6 Sørkjosen magasin; gjenstandene beskrevet her er magasinert i Burfjord)

En stor del av gjenstandene magasinert i Burfjord er gjenreisnings-og etterkrigsmateriale fra Kvænangen. Mange objekter har sitt utspring i overtakelsen av gjenreisningsgårdene Niemenaiku og Slettnes. Andre proveniensbaserte delsamlinger er gitt museet av offentlige institusjoner, for eksempel undervisningsmateriell fra nedlagte skoler og gjenstander relaterte til offentlig helsestell.

Et søk i gjenstandsdatabasen gir 45 treff på gjenstander datert 1850-1899. Tilsvarende for perioden 1900 – 1940 er 850 og for gjenstander datert etter 1970 er antallet 3100. Disse tallene viser imidlertid også til objekter som befinner seg på gjenreisningsgården Slettnes.

Der det vises til tall fra Primus kan disse også inneholde gjenstander som ikke er magasinert i Burfjord, men befinner seg på Slettnes og eies ikke av NTRM.

*Merknad 2017: Gjenstandene tidligere magasinerte i Sørkjosen ble flytta til Burfjord magasin i 2015-16.*

*Merknad 2020: NTRM drifter ikke lenger Slettnes gjenreisningsgård. Gjenstandene som befinner seg på gården tilhører ny eier. Gjenstandene fra Slettnes som var oppbevart i magasin ved overtagelsen tilhører NTRM. Hvilke gjenstander som er magasinerte framgår ikke i Primus pr. i dag desember 2024.*

### **Gjenstander knytta til husflid og handverk**

Samlinga for utøvelse av tekstilhåndverk inneholder bl.a. benkekarder og håndkarder, garnvinder, røkkesneller, flere vevstoler med tilbehør, 2-3 røkker, 2-3 grindvever, 1 rundstrikkemaskin, flere flatstrikkemaskiner samt 6-7 symaskiner som kan dateres fra sent 1800-tall til ca. 1970.

Samlinga trearbeidsverktøy er ikke spesielt omfattende, men det viktigste verktøyet er representert. I følge gjenstandsdatabasen er der imidlertid 40-50 stk. høvler, inkludert 3-4 løgghøvler (tønnemakerverktøy) magasinert i Burfjord eller oppbevart på Slettnes.

Der er også et temmelig stort antall økser og øksehoder, en del skomakerutstyr samt en del båtbyggerverktøy (båtbordklemmer og et lite antall rissmålere).

I 2024 mottok NTRM en større delsamling verktøy og andre gjenstander relatert til smedyrket, fra den gamle Seppola-smia i Skibotn.

### **Gjenstander knytta til fiske og fangst**

Magasinet rommer et stort antall vanlige fiskeredskaper og utstyr, men også objekter knytta til skipsfart slik som fyrlamper og lanterner.

Her er en mengde lineklaver, minst en garnrulle, glasskavler, tønner, linestamper, agnkasser, fiskekasser, skjellklyper, skjellploger, makkegafler, garn og tauverk, garn-nåler og kjevler samt en del utstyr fra en åttring (1946), bla styrestag, ror og en seilstikke (brukt i seilbåten under kryssing).

Av fangstredskaper og jaktvåpen er der et lite antall dyresakser (rev og oter) samt flere jaktgevær.

### **Gjenstander knytta til jordbruk og husdyrhold**

Jordbruk og skogbruk er representert med en mengde øksetyper, hakker, spader og flere typer sager, bl.a 10-12 stokksager og en oppgangssag .

Bortsett fra en harv og en toveisplag er der få større jordbruksredskaper .

Her er objekter knytta til hestehold slik som seletøy, grime og tømmer, hestetruget, hestekraper og et par vogner. Andre relaterte gjenstander er et lite antall dyrebjeller og sauesakser samt ca. 12 barkskraper.

Magasinet rommer også diverse mindre sleder og pulker –bl.a. en hundeslede fra rundt 1960.

### **Gjenstander knytta til tilbereding, servering og oppbevaring av mat**

Et stort antall gjenstander i plast og aluminiumslegeringer fra perioden etter 1950 kjennetegner denne delsamlinga. Eksempler er kjeler, melkespann, vekter og litersmål i aluminium.

Antallet kaffekopper (ikke komplette serviser) er også relativt stort.

Av gjenstander knytta til produksjonen av melkeprodukter kan nevnes melkespann i aluminium, veivekjerner i aluminium, veivekjerner i tre, separatorer, melkesiler samt en smørspade datert ca 1930.

En kuriositet er gjærkransen, som ble brukt på øltønna for å samle opp gjæra, for slik å kunne bruke denne flere ganger.

Der er også tre stk. børtrær registrerte (Primus) som tilhørende i Burfjord magasin (eller Slettnes).

### **Drakt og tekstiler**

Tekstilsamlinga er stor og variert og omfatter både hjemmesydd, skreddersydd og fabrikkproduserte tekstiler. Samlinga kan stort sett dateres til perioden 1900 – 1970.

Draktsamlinga består blant annet av et stort antall strikka og hjemmevevd ullundertøy, samt strikka luer, votter og lester, Andre eksempler er damekjoler, kåper og barneklær. Her er også en pesk sydd i 1936.

Skotøysamlinga er forholdsvis liten og kan dateres 1950-1980. Eksempler er skisko, gummikalosjer, lærsko og beksømsko. En liten samling komager og skaller er noe eldre. (ca.6-7 par komager og ca. 10 par skaller) Der er 20 par komagband (registrert i Primus).

Som drakttilbehør kan nevnes en stor samling damevesker fra 1950-60 tallet.

Andre tekstiler er blant annet ulltepper og hjemsydde madrasser, sengetøy fra 1960-70-tallet, matter (også plastmatter), gardiner, broderte duker fra 1930-40tallet og duker fra 1970-tallet brodert med syntetisk «flammegarn». Samlinga rommer også et lite antall grener.

Av gjenstander knytta til vask og vedlikehold av tekstiler kan spesielt nevnes ca. 30 strykejern; de eldste fra slutten av 1800-tallet og elektriske modeller fra 1970-tallet. Samlinga rommer også mange vaskebrett (både tre, aluminiumslegering og glass), samt sinkbaljer.

### **Lys og brensel**

Av gjenstander som kan relateres til temaet lys og brensel er der et relativt stort antall torvspader, der er karbidlamper, vanlige parafinlamper og petromaxer, samt lampeoppheng. Av ovner er det er ifølge gjenstandsdatabasen en vedovn, en koksovn samt et lite antall elektriske stråleovner.

### **Møbler**

Bortsett fra møbler og inventar fra et legekantor dominerer enkle møbler fra perioden 1950 - 1970 denne delsamlinga; kurvstoler, lenestoler fra 60-tallet, spisestoler, kommoder, nattbord, samt en skyveseng.

Samlinga inneholder også et stort antall koffertar og kister (de fleste kistene kan dateres før 1950).

### **Leketøy, musikkinstrumenter og sportsutstyr**

Der er bare to musikkinstrumenter magasinert i Burfjord; et orgel (1970) samt et elektrisk bordorgel. Antallet leketøy er også begrensa; bl.a. to store dukker og en pil børs for lek med pil og bue .

Av sportsutstyr kan nevnes minst 5 par skøyter med jern og tresåle og ca. 23 par ski.

### **Andre delsamlinger**

Magasinet rommer også en stor mengde nips (krushunder) og andre pyntegjenstander fra 1960-70-tallet.

### **Media og Kommunikasjon**

Databasen viser 19 registrerte radioer for Kvæningen (Burfjord Magasin og Slettnes). Dette er diverse radiomodeller fra perioden 1940 - 1970, bl.a. en radio datert 1950 gitt av Radiogavefondet.

Et par fjernsynsapparat, en filmframviser fra 1953, en båndopptaker fra 1960 og et par telefoner (bakelitt), samt en del skrivemaskiner er andre gjenstander som hører til denne delsamlinga.

Boksamlinga er knytta til religion eller undervisning (se under).

### **Religion**

Et søk i gjenstandsdaten (Burfjord Magasin og Slettnes) gir 82 treff for religiøse skrifter. Alle er knytta til kristendommen. Av disse kan nevnes en bibel på samisk utgitt i 1891 og en bibel på finsk utgitt i 1849, samt en konfirmasjonsattest fra 1919. Der er også en del bilder med religiøse motiv (Jesusbilder).

### **Offentlige institusjoner**

Magasinet rommer flere delsamlinger fra offentlige institusjoner i Kvæningen.

I tillegg til en førstehjelpsdukke og spesialbygde bokstavbord finnes her skolepult, plansjer, skolebøker og annet skolemateriell fra perioden 1950 – 1970.

Andre av delsamlingene er relaterte til offentlig helsestell. Her er et meget stort antall apotekvarer, utstyr og andre gjenstander fra sykestue og legekantor. Spesielt kan nevnes utstyr og inventar fra Dr. Hans Engs praksis (1960-1980), samt en komplett jordmorkoffert fra 1950.

### **Handelsvirksomhet/næringer**

En omfattende delsamling er 123 gjenstander fra en nedlagt dagligvarehandel (1948-1971). Dette er varer primært fra 1950-60-tallet; butikkskilt og reklameplakater, regnemaskiner og et variert utvalg dagligvarer som for eksempel rengjøringsmidler, knapper, skosverte,



lappesaker og synåler, kaffebokser, kakebokser og annen emballasje, samt en mengde krydderposer med innhold..

Gruvedrift er representert med gjenstander sannsynligvis både fra Kvæningen (Gammelgruva) og Nordreisa (Vaddas). Ca. 30 gjenstander er registrerte som benytta i Gammelgruva; slegger meisler, tenger og kroker datert 1890-1920 . Store tenger, pikhakker, sleggehoder og steinprøver er trolig fra Vaddas gruver (1905-1956).

### **Foreningsarbeid**

Av objekter som kan relateres til foreningsarbeid og frivillig arbeid er en del sanitetsutstyr fra Norsk Folkehjelp og to sykekurver fra lokale foreninger.

### **Andre verdenskrig**

Et databasesøk gir 248 treff på gjenstander fra perioden 1940-1945 magasinert i Burfjord (eller Slettnes). En del av dette kan sannsynligvis relateres til krigen og tyske okkupasjonsstyrker. Av registrerte objekter kan nevnes felttelefon, feltseng, uniformsdeler, og rasjoneringskort samt ei sangbok utgitt av Nasjonalforlaget. Her er også fottøy registrert som russefangesco og en trefigur «muligens laga av en krigsfange».

### **Museets restaureringsprosjekt**

Denne samlinga består av tapetprøver (ca. 80 stk.) og prøver av listverk fra museets restaureringsprosjekt i regionen. Spesielt kan nevnes en omfattende samling tapetprøver fra Maursund gård.

## **1.9 Sammenfattende beskrivelse av tematiske del-samlinger**

### **1.9.1 Drakt og tekstiler og vedlikeholdet av disse**

Nord-Troms Museum har en stor tekstilsamling som omfatter både hjemmesydde, skreddersydde og fabrikkproduserte tekstiler. Søkeordet «klær» gir i Primus 1275 treff.

#### *Drakt og tilbehør*

Draktsamlinga kan stort sett dateres til perioden 1900 – 1970. Et unntak er en samling skjørt og kjoleliv i hjemmevevde stoffer fra slutten av 1800-tallet. Utvalget omfatter både hjemmevevd ullundertøy og «moderne» kjoleliv med fløyelskanter og puffermer.

En stor del av tekstilene er ullklær, men samlinga inneholder også plagg av syntetiske fibre fra siste halvdel av 1900-tallet, slik som nylonskjorta og kjoler i viscose (regenerert fiber).

Søkeordet sko gir ca. 170 treff i Primus, av disse er der 18 par komager samt 21par skaller.

Hjemmeproduksjon karakteriserer draktsamlinga, her inngår produksjon utført av lokale sydamer og skreddere. De hjemmeproduserte stoffene er vevde eller strikka (der er også noen eksempler på hjemmestampa vadmél). Samlinga rommer et stort antall undertøy strikka på rundstrikkemaskin.

#### *Andre tekstiler*

Matter, sengetøy, tepper og duker kan stort sett dateres til etter 1950. Samlinga inneholder minst 50 veveprøver.

#### *Vask og vedlikehold*

Herunder kommer 3-4 tidlige elektriske vaskemaskiner (alle er ikke registrerte), en vaskekule (handvaskemaskin), sinkbaljer og en samling vaskebrett av forskjellige materialer, en større samling strykejern (1880 – 1980), samt 5-7 mangletrær.

#### *Eksempler*

Draktsamlinga på Gamslett (magasinet) er museets eldste (ca. 1880) og inneholder også bl.a. perlebroderte belter. Andre eksempler er den forholdsvis store samlinga vevde bånd ((komagband og andre band)Burfjord og Gamslett magasin), og samlinga kåper og kjoler fra første halvdel/midten av 1900-tallet (magasinert i Burfjord).

En liten samling hjemmesydd tekstiler fra Oppheim gård (Burfjord magasin samt noen eksempler på Oppheim) utmerker seg også pga kreativitet/kvalitet i utførelsen.

Tekstilsamlinga karakteriseres ellers av reparasjoner, omsying og gjenbruk; Eksempler her er melsekken fra Vaksdal mølle sydd om til forkle, oljehyret reparert med ulltråd samt kunstferdig stoppa lester og votter.

### **1.9.2 Verktøy og redskaper for utøving av husflid og handverk**

Dette er en omfattende delsamling og utgjør en stor del av museets totale gjenstandssamling.

#### *Tekstilhåndverk*

Samlinga inneholder et stort antall og et godt utvalg av redskaper for bearbeiding av ull. Søk i Primus og observasjon på anlegg/magasin gir følgende tall: 1 -2 stk. håndteiner, rokker (9 registrerte rokker i Primus), 15-20 par karder, 5 benkekarder, 6 grindvever samt ca. 10 vevstoler med tilbehør. I tillegg er der ca. 10 stk. strikkemaskiner og ca. 15 stk. symaskiner.

Samlinga kan stort sett dateres til første halvdel av 1900-tallet, men her er også flere eksempler på redskaper fra siste halvdel av 1800-tallet. Flere grindvever, vevstoler, rokker og karder er i Primus daterte 1850-1900. En vevstol (Tørfoss?) er datert 1790.

Symaskinsamlinga kan sannsynligvis dateres til perioden 1880 – 1970.

På Holmenes er der en oppsatt oppstadvev (innkjøpt av NTRM i 1989).

### *Snekkerverktøy*

Snekkerverktøysamlinga er en av de mest omfattende og representative tematiske delsamlingene til NTRM. En stor del av denne samlinga er relatert til tømmerhandverket.

Særlig omfattende er samlinga høvler av forskjellige typer (80-100 stk.). Disse finnes både i magasin og på anlegg. Alle vanlige snekkerverktøy er representert, mange merka med eiers initialer og årstall. Av disse er flere datert før 1900. En stort antall av verktøyet er hjemmeproduisert. Her er også ei lita samling lafteverktøy.

### *Verktøy for skinnbereding*

Denne samlinga er meget begrensa. En (kanskje to) skinnskrape (et spesielt eksemplar da selve skrapa er laga av et bøyd høvelblad), et stk. redskap til å mykne skinnen under beredning (datert 1870), et stk. spile til reveskinn og 1 stk. hjelpeholder ved sying av hestegrimer.

### *Båtbyggerverktøy*

Herunder kommer båtordklemmer og rissmålere, både magasinert og som utstillingsobjekter på anlegg, samt 2 stk. strokkhøvler (spesialhøvel for høvling av spor på båtordet).

### *Bøkkmakerverktøy*

Utvalget tønnevakerverktøy er bra. Her er 3-4 løgghøvler (Burfjord), tønnestrammer og tønnebandbukk datert 1900, bandkniver (brukt til å skrape bark til tønneband). Mye av dette er utstilt på Tørfoss. *Merknad 2017: Magasinert pga utilfredsstillende utstillingsforhold.*

### *Skomakerverktøy*

Samlinga skomakerverktøy og utstyr omfatter et forholdsvis stort antall skomakerlester samt noen av skomakerens viktigste verktøy; skomakerkniver, skomakertang (1?), skomakerras (1) og to skomakermaskiner .

Herunder kommer også en vulkpresse for vulking av såler på gummistøvler (1945) og en komagtippvender. (Gamslett)

### *Smiverktøy*

Smitenger, meisler og feltesser, ambolter, smeltedigler, støypekasser, modeller og større utstyr som en blåsebelg (brannskadet) og en smibenk. Mesteparten av dette kommer fra den gamle Seppola smia i Skibotn.

## **1.9.3 Gjenstander knytta til fiske og fangst**

I tillegg til delsamlinga «verktøy og redskaper for utøving av husflid og håndverk» er gjenstandssamlinga knytta til fiske den største og mest omfattende delsamlinga til NTRM. Samlinga innbefatter alt av redskaper og andre objekter knytta til fiske og fangst til havs. De

aller fleste objektene kan dateres 1880 – 1950. Særlig stort er antallet fiskegarn, lineklaver og kavler. Et søk i Primus viser ca. 100 registrerte fiskegarn og 110 registrerte lineklaver. I tillegg til et stort antall av de vanligste gjenstandene knytta til fiske slik som garn, liner, lineklaver, jukser, fløyter, kavler, forsyngonger og tønner, rommer samlinga også objekter som f.eks harpuner, akkardregger, flyndrespyd, hvalrosspyd, lystergafler, katebokser, støypeformer for agn, skjellploger makkegafler, glasskavler, garnruller garnnåler og garnkjevler. Ei treslire benytta til spekk-knivene under selfangst på Vestisen bør også nevnes. I friluft på Gamslett står et båtdrag. På Holmenes finner vi ei stor tønne til barking av fiskegarn.

Der er få gjenstander relatert til fangst til havs. Et søk i Primus viser 1 stk. kvalspyd, 1 stk. hvalross-spyd og et par skotler. (fra store norske leksikon: Skottal (*skutte*)), harpun av jern, mest brukt til å stikke kveite på sandbunn, men også til brugdefiske og fangst av havdyr)

Utvalget redskaper for jakt og fangst på landjorda er ganske omfattende og inkluderer mange typer sakser og feller og et mindre antall spyd og gevær. Et søk i Primus på «fangst av dyr til lands» gir 25 treff. Av disse kan nevnes 10 stk. gevær, bjørnespyd (2 stk.), ulvesaks (1 stk.), bjørnesaks (1 stk.) samt rypesnare (1 stk.) og garn til rypefangst (1 stk.).

#### **1.9.3.1 Båtsamlinga**

Nord-Troms Museum har til sammen 20 båter i samlinga. Av disse Nordlandsbåter i forskjellige størrelser), spisser, Nordlandsbåt/Motorbåt , 2 stk. elvebåter . Båtsamlinga inneholder også noen båtmotorer, 2-3 innabordsmotorer og 2-3 utenbordsmotorer (tidlige modeller).Motorene er sannsynligvis ikke registrerte.

De fleste båtene oppbevares i naust i tilknytning til museets anlegg. En Nordlandsbåt ligger på land i Manndalen. Elvebåtene er i fjøset på Tørfoss.

I tillegg kommer 4 båter (tre stk. Nordlandsbåter 2 ½ roms og en stk. not-lettbåt (dorry)), pr. august.-14 oppbevart hos Einar Giæver, Hamnes. *Merknad 2017: Båtene overtatt av Giæver mai 2017.*

#### **1.9.4 Gjenstander knytta til jordbruk, skogbruk og husdyrhold**

##### *Jordbruk og skogbruk*

Samlinga knytta til jordbruk og skogbruk er ikke veldig stor, men krever mye plass da den inneholder vogner, sleder og jordbruksmaskiner. Gjenstandene kan dateres til perioden 1860 – 1960 med hovedvekt på begynnelsen av 1900-tallet. De fleste større jordbruksmaskinene/redskapene er plassert på Tørrfoss og på Holmenes. Her er forskjellige typer harver, ploger, vogner, 1stk?.slåmaskin, 1 stk. såmaskin og 1 stk. høysvanser(for montering til hest).

Delsamlinga inneholder også forskjellige typer hakker, spader, ljaer, river samt trillebår og håndvogn med jernbeslåtte trehjul. Her er også ca. 6 kvernsteiner.

Skogbruk er representert med en mengde øksetyper, flere typer sager, . ca. 12 barkeskraper, minst 1 stk. vedslede, ei tømmerhake samt 2 tjærerenner (1900 (brukt under tapping av tjære).

### *Husdyrhold*

Gjenstander knytta til husdyrhold er bl.a. møkkaspader og greip, 2-3 løypegryter, husdyrbjeller (et søk i Primus viser ca. 50 dyrebjeller), noen sauesakser og et fotjern til ku (1940).

Her er et godt utvalg objekter knytta til hestehold slik som seletøy, grimer og tømmer, hestetruger, hestekraper, vogner. Samlinga rommer også en sledebremse (1900) (til å feste under meiene på sleden) og hovslagerverktøy.

### **1.9.5 Gjenstander knytta til tilbereding av mat, servering og annet husgeråd**

De vanligste gjenstandene knytta til produksjon av melkeprodukter er representerte i forholdsvis store antall. Eksempler er mange separatorer og veivekjerner. Der er også minst to stk. stavkjerner i tre, samt et stort antall lagga og sveipa beholdere for oppbevaring av melkeprodukter.

Noe av dette kan dateres til 1800-tallet, men her er også gjenstander datert etter 1950 slik som for eksempel store melkespann i aluminium.

Eksempler på objekter knytta til matlaging i åpent ildsted er et stort antall skjerdinger og en del jerngryter. Minst to stk. vaffelkakejern er av typen som vendes over åpen ild. Ellers rommer delsamlinga et stort antall kobberkjeler og aluminumskjeler .

Gjenstander knytta til baking er bakstetrau, bakespader, kjevler av forskjellige typer samt mange melsikter. Av disse minst en stk. i teger og minst en stk. datert 1800-tallet. Forskjellige typer kverner for eksempel kjøttkverner, kornkverner, kaffekverner samt en stk. potetkvern er også en del av samlinga .

Delsamlinga rommer også serviser, men disse er ikke komplette og består til en stor del av enkeltfat og kopper i stentøy fra perioden 1900-1960. En kuriositet er porselenskoppene på Mårsund kjøpt fra russere under Pomorhandelen.

Samlinga karakteriseres også av et stort antall gjenstander i plast og aluminiumslegeringer fra perioden etter 1950, samt en god del emballasje /matvare bokser fra 1950-tallet.

Gjenstander knytta til henting av vann kan også nevnes her; et søk i Primus viser 8 stk. børtre og 2 stk. vannski (vannmeier).

### **1.9.6 Leketøy, sportsutstyr og musikkinstrumenter**

#### *Sportsutstyr*

Samlinga relatert til sport domineres av en stor mengde ski. Her er også emner til ski (Opheim). Skiene kan sannsynligvis dateres 1880 til 1980.

#### *Leketøy*

NTRM har ei lita leketøysamling bestående av hjemmeprodusert leketøy (første tiår av 1900-tallet). I tillegg rommer delsamlinga noe fabrikkproduert leketøy (ca. 1900), bl.a. et dukkehode i porselen, lekeservice i porselen og miniatyrmøbler.

#### *Musikk*

Instrumentsamlinga består av 1 stk. fiolin, 2 stk. munnsspill, 2 stk. fløyter, 1 stk. salmodikon, 1 stk. piano, 1 stk. gitar samt 4-5 stk. orgel hvorav et ifølge protokoll skal ha vært det første orgelet i Nordreisa kirke (datert 1900). Et annet er et bordorgel datert 1970.

Herunder kommer også to stk. koffertar med grammofonplater (ti tommer).

### **1.9.7 Møbler**

De fleste møblene i samlinga er inventar/utstilt på museets anlegg og varierer etter type anlegg. En stor del er hjemmeproduerte (eller produsert lokalt) enkle møbler i heltre; krakker, stoler, bord, skyvesenger, hengeskap og hjørneskap. Noen av disse malte og enkelt dekorerte. Spisebord og stoler i våningshuset på Gamslett skiller seg ut som lokalproduert med forseggjorte utskjæringer (1940).

Der er også et lite antall finerte og lakkerte møbler fra 1930 og 1940 –tallet.

I Maursund handelsgård er møblene del av et overklasse miljø, og salonger og originale gardinstenger er sannsynligvis fra siste halvdel av 1800-tallet.

Samlinga inneholder også møbler fra perioden 1950 – 1970 slik som kommoder, nattbord, bord og spisestoler.

Antallet kister er meget stort, og et søk i Primus gir ca. 75 treff.

### **1.9.8 Papirarkiv og annet skriftlig materiale (ikke bøker og tidsskrifter)**

NTRM har en begrensa samling arkivmateriale. Herunder kommer arkivmateriale fra Kronebutikken (Storslett (uregistrert,brannskadd)), , papirmateriale fra Solhov Folkehøgskole (uregistrert), Alf Gamslett , Kari Digre, O.A.Hauglid, Rud (Rotsund gård), Vaddas, og møteprotokoller og lignende fra diverse idrettslag og foreninger.

I tillegg kommer en del private brev og notater.

Museet har også en stor postkortsamling (registrert).

*Merknad 2017: Det meste av offentlig arkivmateriale er overført til Statsarkivet i Tromsø.*  
(arkivet fra Kronebutikken, Nordreisa Meieri, Rotsund gård,diverse papirer fra kommune og fylkesting)

### 1.9.9 Andre delsamlinger

- Gjenstander knytta til **Lys og brensel**

Denne samlinga inneholder et lite antall tranlamper og et stort antall karbidlamper, vanlige parafinlamper og petromaxer samt lampeoppheng. Der er også et temmelig stort antall torvspader.

- 

- Gjenstander knytta til **Media og Kommunikasjon**

Samlinga inneholder et stort antall radioer (et søk i Primus gir 32 treff, de fleste fra perioden 1940-1970) , to stk. tidlige fjernsynsmodeller, ei lita samling tidlige telefontyper (15-20 bakelitt-telefoner), samt 2 stk. telefonsentraler og et telefonbord.

Delsamlinga inneholder også ei lita samling skrivemaskiner (ca. 10 reg. i Primus) og en del ukeblader.

- Gjenstander knytta til **Offentlige institusjoner**

Museet har et meget stort antall (ca. 200 treff i Primus) skolebøker fra nedlagte (for eksempel Maursund og Trollvik), samt skolepulter, plansjer og annet skolemateriell. De fleste bøkene kan dateres 1930-70, men der er også eksemplarer fra siste del av 1800-tallet.

En stor samling er relatert til offentlig helsestell; apotekvarer, utstyr og andre gjenstander fra sykestue og legekantor. Spesielt kan nevnes utstyr og inventar fra Dr. Hans Eng's praksis (1960-1980), samt en komplett jordmorkoffert fra 1950.

- Gjenstander knytta til **Handelsvirksomhet/næringer (ikke jordbruk og fiske)**

Herunder kommer en stor samling gjenstander fra nedlagte dagligvarebutikker, samlinga kan stort sett dateres 1950-1960tallet.

Museet har også en del apotekvarer, (Skjervøy apotek) og ei samling knytta til nedlagt gruvedrift (gammelgruva i Kvæningen, Vaddas, Ankerlia og Moskodalen).

En dampmotor/vogn fra Moskodalen gruver er lagra på Tørfoss.

Ellers kan objekter benytta til utøving av husflid og håndverk ( kapp. 3.9.2) ha vært benytta i næringsøyemed, men i de fleste tilfeller er dette ikke dokumentert.

- Gjenstander knytta til **Andre verdenskrig og gjenstander knytta til militærvesenet**  
Et databasesøk gir 2265 treff på gjenstander fra perioden 1940-1945. En del av dette kan sannsynligvis relateres til krigen og tyske okkupasjonsstyrker. Her er noe tysk militærmateriale og annet materiale benytta eller produsert av tyskerne, bl.a. rasjoneringskort. På anleggene, spesielt Oppheim, er der eksempler på gjenbruk av gjenstander etterlatt av tyske soldater, for eksempel sekker og oljefat. Samlinga inneholder også et par gjenstander som kan relateres til russefangene.

- Gjenstander knytta til **Religion**  
Samlinga kristen litteratur er meget stor. Et søk i Primus gir minst 100 religiøse skrifter. Flere av biblene kan dateres før 1900. Til denne samlinga kommer 6(?) gravstøtter fra Skorpa.

- Gjenstander knytta til **Samisk, kvensk og norsk kulturhistorie**

Eksempler på objekter som kan klassifiseres her er religiøse skrifter på samisk og finsk språk samt skaller, komager, komagbånd og grener som kan knyttes til reindriftssamisk kultur.

For å gi en god beskrivelse utover dette av denne delsamlinga kreves mer tid enn det som kan forsvares i arbeidet med denne planen.

- Gjenstander knytta til **Museets restaureringsprosjekt**  
Gjenstander knytta til diverse restaureringsprosjekt er en stor samling tapetprøver og prøver av listverk fra forskjellige verneverdige bygninger i regionen, deler fra portalen på Maursund (ikke registrerte), dørlister på Holmenes (ikke registrerte) og gulvbord fra Aunebua (ikke registrerte).

## 1.10 Eiendomsforhold

Nord- Troms Museum står som eier av størstedelen av museets gjenstandssamling. Unntak er her Gamslettsamlinga som eies av Lyngen kommune.



## 2 Status Mottak, Registrering og Dokumentasjon desember 2024

*«Museumssamlinger skal dokumenteres i samsvar med aksepterte profesjonelle standarder. Samlingsdokumentasjonen skal inkludere en fyldig beskrivelse av hver enkelt gjenstand, dens tilknytning og eierhistorie, tilstand, behandling og oppbevaringssted. Samlingsdata skal oppbevares trygt, støttet av søkesystemer som sikrer medarbeidere og andre rettmessige brukere tilgang til informasjonen...Museet skal iverksette forholdsregler for å sikre at sensitiv informasjon, personopplysninger eller lignende informasjon og andre konfidensielle opplysninger, holdes tilbake når publikum får tilgang til samlingsdata.» (ICOMs museumsetiske retningslinjer, norsk utgave 2006)*

NTRM hadde flere personer sysselsatt med registreringsarbeid fra slutten av 1980-tallet fram til midten av 1990-tallet. Gjenstander og fotografi ble fortløpende registret i egne gjenstands og-fotokataloger - museet har aldri praktisert egne aksjesjonsregistre. Alle gjenstander ble fotograferte (s/v) og påført identifikasjonsnummer, og der ble laga kartotek kort med bilde for hvert objekt.

Nord-Troms Museum var tidlig ute med å benytte databaser som verktøy i katalogiserings- og registreringsarbeidet. I 2009 ble museets registreringer i Win-Regimus konvertert til Primus, forvaltningsverktøyet de fleste andre museer i Norge benytter seg av.

Manglende rutiner ved inntak har i mange tilfeller ført til mangelfull dokumentasjon av registrerte objekter. Nord-Troms Museum har i dag utarbeidet inntaksprosedyrer, mottaksskjema og kontraktskjema for gjenstander for blant annet å sikre seg nødvendig dokumentasjon ved inntak.

Gamslett magasin behøver fasiliteter for registrering og pakking.

Av en total gjenstandsmasse på ca. 19 000 objekter er ca. 17 000 registrerte i Primus. Primus gjør det mulig å utføre gode nyregistreringer og gir museet en uvurderlig oversikt over gjenstandssamlinga. Men det gjenstår mye arbeid før databasen fungerer optimalt og museet kan utnytte dets fulle potensiale. De fleste gjenstandsregistreringene er ikke lagt inn med fotografi. Primus inneholder delsamlinger som ikke er i museets eie, noe som også gir misvisende tall over samlinga. Dobbelregistreringer og ufullstendige registreringer er et problem, og lister og nomenklatur må ryddes opp i. I tillegg til dette kommer nyregistreringer av objekter som allerede er en del av samlinga.

Ansatte som utfører arbeid i Primus bør gjennomgå kurs og få anledning til å fordype seg i arbeidet over en periode.

## 2.1 Tiltaksplan

- Nyregistreringer av uregistrerte objekter som allerede er en del av samlinga
- Forbedre fasiliteter for registrering og pakking ved Gamslett magasin
- Primus-kurs for ansatte som har behov for det
- Opprydding i Primus – nomenklaturer, lister, dobbelregistreringer
- Fortsette arbeidet med å avfotografere samlinga for innlegging i Primus
- Delsamlingene registret i Primus som ikke er i museets eie må slettes eller registreringa må oppdateres med riktig eier/plassering/opplysninger. Gjelder Hornesbrygga og Signalnesbua.

## 3 Status      Magasinering og annen permanent oppbevaring Desember 2024

Etter at museet ble grunnlagt i 1979 ble der i samsvar med museets ønske om bevaring i originalt miljø etablert mindre gjenstandsmagasiner i de enkelte kommunene. Grunntanken var at de fleste gjenstander skulle plasseres permanent i museets kulturhistoriske bygninger, men størrelsen på samlingene gjorde etter hvert magasinering av en større gjenstandsmasse uunngåelig. I dag er Gamslettsamlinga magasinert i eget magasin i Lyngen kommune. Hovedvekten av gjenstandsmaterialet oppbevares i museets hovedmagasin i Kvæningen kommune.

### *Hovedmagasin Burfjord*

Hovedmagasinet på 170 m<sup>2</sup> er plassert i sokkeletasjen til Flerbrukshuset, et kommunalt kulturbygg bygd i 1996. Samlinga i magasinet består av kulturhistorisk materiale, antallet objekter er pr. i dag ca. 12000 og representerer alle materialgrupper.

Magasinet er uten vinduer, har malte murvegger og malt betonggulv.

Oppbevaringsløsningene er kompaktreoler i stål og åpne hyller i tre. Materialvalg ansees som tilfredsstillende fra et bevaringsperspektiv. Klimamålinger viser at relativ luftfuktighet holder seg stabilt på ca. 56% og temperaturen på 16-18 C, noe som er tilfredsstillende for blanda materialgrupper. Der er gulvvarme i magasinet, og klimaet kontrolleres ved hjelp av et befuktningsanlegg. Befukteren ble skifta ut i 2023. Sommersesong 2024 var imidlertid RH uakseptabelt høyt i lange perioder.

Klimaovervåking skjer ved fjernmåling av RH og temperatur (wifi).

De fleste gjenstandene er plasserte løse på hyller. Dette gir god oversikt, men kombinert med stor avstand mellom hyllene resulterer det i dårlig plassutnyttelse. For bedre plassutnyttelse må der monteres flere hyller i reolene, og oppbevaring må i større grad

baseres på pakking i esker. Hyller til kompaktreolene er ikke lengre tilgjengelige slik at museet selv må produsere/ få produsert egnede hyller.

I løpet av 2018 /2019 er det utført et reorganiseringsarbeid i magasinet der deler av samlinga er pakka i esker, og der er montert åpne hylleseksjoner for store gjenstander.

Samlinga er magasinert tematisk i kompaktreolene og derfor forholdsvis gjenfinnbar. Men andre løsninger for tilgang til og sikker gjenfinning av materiale må vurderes.

Magasinet er godt sikra mot gnagere og fugler. Insekter vil derimot kunne komme inn med organisk materiale. Det er pr. i dag ikke oppdaga insektsangrep i magasinet. Kompaktreoler og tekstilposer bidrar til lite støv på gjenstander, men de fleste store objektene mangler beskyttelse mot støv. Rutinene for rengjøring av magasinet bør forbedres.

Flerbrukshuset er registrert som særskilt brannobjekt noe som innebærer en tilfredsstillende kommunal kontroll av elektrisk anlegg og slukkeutstyr. Brannslange og brannslukningsapparat er montert ved inngangen til magasinet, og der er slukkegranater installert i sikringsskapet. Mellom mottaksrom og magasin er der branndør.

Brannvarslingstjenester går på utleier. Brannalarmen er basert på GSM sendere med linjeovervåking hver 1/2 time. Magasininnredningen er i stål og tre. Nærhet til brannhet med en innsatstid på 10 min. vil sammen med brannhemmende dører og vegger gi en reell sikring i tilfelle brann.

Flerbrukshusets elektriske anlegg er plassert innerst i magasindelen, og hovedstrøminntaket til bygget kommer inn midt på vegg til høyre i magasinet. Langs veggene er der montert kabelbruer. Dette utgjør ikke bare en brannrisiko, men gjør også at flere enn nødvendig har tilgang til magasinet. Ifølge brannteknisk ekspertise bør det monteres en brannvegg mellom magasin og sikringsskap. (Uttalelse fra Nordreisa brann og redning). Bygningsteknisk vil det være vanskelig og kostbart å få til en egen inngang til avdelt rom for sikringsskap (branncellen).

Der er vannrør langs høyre langvegg og kortvegg mot mottaksrom. Her bør det umiddelbart monteres lekkasjestoppere.

Det er ikke montert tyverialarm i Flerbrukshuset. I museets kjelleretasje er der et standardvindu. Der er imidlertid 2 låste dører mellom dette og magasindelen. Alle dører er låste med FG godkjente systemnøkler. Selv om byggets skallsikring vurderes som tilfredsstillende og omsettelige verdier er begrensede bør det vurderes å montere tyverialarm.

### *Magasin Gamslett*

Magasinet har et areal på 50m<sup>2</sup> og er plassert i sokkeletasjen av servicebygget på Gamslett. Bygget ble satt opp av Lyngen kommune tidlig på 1980-tallet, og hovedetasjen fungerte opprinnelig som leilighet for brødrene på Gamslett etter at våningshuset ble omgjort til

museum.

Samlinga består av kulturhistorisk materiale, antallet objekter er pr. i dag ca. 3000 og representerer alle materialgrupper.

Magasinet er uten vinduer. Veggene er av plass-støpt betong der lecasteinene ble faststøpt i samme forskaling som betongen (opplysning fra Hallvard Robertsen februar 2015).

Gulvmaterialet er malt betong. Materialvalg ansees som tilfredsstillende fra et bevaringsperspektiv. Klimaet kontrolleres ved hjelp av en kondenseringsavfukter med avløp og en frittstående gulvovn (Beha MG 1500 E). Klimamålinger (relativ luftfuktighet og varme) viser et tilfredsstillende klima for blanda materialgrupper. RH målinger viser ca. 50 -55% og temperaturen er mellom 10 og 15 C (noe høyere i sommermånedene). Leca har fuktakkumulerende egenskaper som sammen med magasinets begrensa areal kan forklare stabile klimamålinger over tid.

Klimaovervåking skjer ved fjernmåling (wi fi logger).

Oppbevaringsløsningene er åpne hyller i tre og et tekstilskap i tre. I likhet med magasinet i Burfjord er gjenstandene plasserte løse på hyllene. Dette gir god oversikt, men kombinert med stor avstand mellom hyllene er resultatet dårlig plassutnyttelse. Der bør monteres flere hyller i reolene, og også her må pakking i esker vurderes. NTRM har igangsatt arbeidet med å forbedre plassutnyttelsen i magasinet på Gamslett, og gjenstander flyttes også ut fra vegger og opp fra gulv.

Pga magasinets begrensa størrelse oppleves ikke gjenfinning som et problem.

Åpne hyller er en oversiktlig løsning i et lite magasin men krever hyppigere renhold.

Renholdet av magasinet fungerer pr. i dag ikke tilfredsstillende.

De tre ventilene i magasinrommet er stengte, og magasinet er godt sikra mot gnagere og fugler. Insekter vil derimot kunne komme inn med organisk materiale. Det er pr. i dag ikke oppdaga insektsangrep i magasinet, men innfrysingsfasiliteter er nødvendige for å hindre dette også i framtiden.

- Betongtak, murvegger og branndør gjør magasinet til en fungerende branncelle. I kjelleretagen er det montert optiske røykvarslere, og den automatiske brannalarmen (IP-basert sender) er kobla til alarmsentral. Røykvarslere bør også monteres i hovedetasjen på servicebygget. Der er brannslukningsapparat i magasinet. Slukkevannsforsyninga er ikke tilfredsstillende. Vannkilden kommer fra Gamelva. Denne elva har rikelig vannføring til vanlig, men etter en « tørr» sommer og høst kan vannføringa være liten. Fra bassenget i elva fram til en fordelingskum like ved servicebygget er det 3- toms vannledning. Rørdimensjonen fra kummen og inn til servicebygget er antakelig  $\frac{3}{4}$  toms. Hvis dimensjonen på denne ledninga økes vil vannmengden til huset selvfølgelig øke.

Montering av en eller flere innvendige og/eller utvendig brannslanger vil bedre brannsikkerheta betraktelig, men dette avhenger av bedre vanntilgang.

Lang innsatstid for brannvesen gjør imidlertid bedre lokal slukkeberedskap helt nødvendig. Automatisk slukkeberedskap i magasin må utredes. Slukkeanlegg som tar i bruk brannkvelende gasser ( f.eks. CO2 og Inergen) er særlig interessante løsninger. En registrering av anlegget som særskilt brannobjekt vil føre til jevnlig kommunale kontroller og også sette større krav til museet som driftsansvarlig.

Lekkasje fra vannrør i hovedetasjen vil kunne føre til skader i magasin.

Døra inn til magasinet bør utstyres med en tilleggs lås. Vinduene til kjelleren er på bakkenivå og bør sikres bedre, f.eks. med vindusgitter.

Det er ikke montert tyveralarm selv om politiets utrykningstid er uakseptabel lang, må alarm for magasin del vurderes. Det er mulig å koble alarmen til et privat vaktelskap selv om kostnadene her sannsynligvis kan bli store, eller man kan velge å installere en lokal sirene. (Tidligere disponerte Lyngen kommune hovedetasjen i servicebygget. Kommunen har fremdeles nøkkel til leiligheta, og denne passer også til ytterdøra i kjelleretasjen. Låsene i ytterdørene i servicebygget bør skiftes ut da det er usikkert hvor mange som har tilgang til den tidligere leiligheta.) *Kommentar 2020: styret ved NTRM vedtok i møte 27.04.17 at inntil 3 personer fra hver kommune kan ha tilgang /nøkler til museumsanlegget i kommunene. Etter dette er systemnøkkelen til driftsbygget gitt til Lyngen kommune (huseier) som igjen skulle kopiere nøkler til museet. Pr. i dag har museet ikke mottatt kopierte nøkler. Venneforeninga for Gamslett har en eller to nøkler og kommunen en nøkkel.*

### *Anlegg*

Pr. Desember 2024 drifter Nord-Troms Museum 6 museumsanlegg. Bortsett fra Markedsplassen i Skibotn er dette gårdsanlegg med våningshus og uthus. (Se kapittel 3 Beskrivelse av samlingene.) Museet overtok de fleste bygningene i løpet av første del av 1990-tallet, og med dette fulgte en stor mengde innbo og inventar. En betydelig del av dette oppbevares fremdeles permanent på anleggene. Det er ikke registrert i Primus om en gjenstand befinner seg i magasin eller på et anlegg, og kunnskap om dette er avhengig av kjennskap til anlegg, samling og givere.

Med unntak av våningshuset Gamslett, kjøkkenet på Maursund og Aunebua på Markedsplassen har ikke museumsbygningene helårlig oppvarming. Opheim har ikke installert strøm. Det har vært gjennomført kontinuerlige klimamålinger over et år ved alle anlegg bortsett fra Tørfoss. Temperaturen følger utetemperaturen og varierer fra minusgrader om vinteren til over 20 grader om sommeren. Luftfuktigheta viser store variasjoner gjennom året. De fleste variasjonene er langsomme og kan aksepteres, men målingene viser også hyppige variasjoner og uakseptable nivåer av relativ luftfuktighet i perioder om vinteren. Gamslett, Opheim og Maursund, som alle er plassert i strandsonen, har størst variasjoner og opp mot 90% RH om vinteren. Holmenes ligger flere kilometer fra sjøen og her viser målingene en akseptabel luftfuktighet på 65-75 % med gjennomsnittsmålinger i vinterhalvåret på under 70% .

Retningslinjer for vinteroppbevaring samt permanent magasinering for flere gjenstander bør vurderes for hvert anlegg.

Mange av uthusene har åpninger i konstruksjonen som tillater fugler å komme inn og vanskeliggjør renhold. Anleggene har ikke UV filter på vindu ( kan hende noen vindu på Maursund, men dette er gått ut på dato)

Der er et tilstrekkelig antall brannslukningsapparater (skum) ved alle anlegg . Ellers varierer slukningsmulighetene og brannvesenets innsatstid fra anlegg til anlegg. Risikoanalyser og tiltaksplaner for brann, tyveri og naturskader er beskrevet i museets sikringsplan.

Mulige klimaforbedringer for det enkelte anlegg kan i større grad vurderes. Av mulige tiltak kan nevnes bedre naturlig ventilering, forbedra rutiner for renhold, bedre beskyttelse mot støv, montering av UV filter eller gardiner for utsatte vindu, bedre skadedyrkontroll, overflatebeskyttelse av jern samt muligheten for oppvarma lagringsmuligheter ved anlegget.

Objekter som inngår i de kulturhistoriske utstillingene som utgjør anleggenes tidstypiske interiør vil ikke oppbevares under optimale forhold. De vil være utsatt for klimasvingninger, høy luftfuktighet samt at risikoen for tyveri og brann vil være betydelig høyere enn ved oppbevaring i magasin. Det er likevel nødvendig ut ifra et formidlingsperspektiv å oppbevare gjenstander permanent på anleggene.

### 3.1 Tiltaksplan

Tiltak angående magasinering og annen permanent oppbevaring kan utføres med utgangspunkt i det enkelte magasin eller anlegg eller man kan ha en tematisk tilnærming til oppgavene.

Dette kapittelet belyser også en del av de samme områder som sikringsplanen. Bortsett fra brannvegg og lekkasjestoppere i hovedmagasinet er sikringstiltakene ikke nevnt under, da de er beskrevet i NTRM sin sikringsplan.

#### **Hovedmagasin Burfjord**

- Brannvegg mellom magasin og sikringsskap
- Montering av lekkasjestoppere
- Vurdering av løsninger for lettere gjenfinning

#### **Magasin Gamslett**

- Ferdigstilling av arbeidet for bedre plassutnyttelse
- Flytting av delsamlinger for bedre oversikt/gjenfinning – dette gjelder først og fremst boksamlinga.

### **Anlegg**

- Gjennomgang/forbedring av de kulturhistoriske utstillingene (anleggenes tidstypiske interiører), noe som også er en forutsetning for flere av tiltakene
- Uttak av gjenstander for permanent magasinering
- Vurdering av behovet for vinteroppbevaring av utsatte materialgrupper og løsninger for gjennomføring av dette
- Tetting av åpninger i bygningskonstruksjoner
- Tiltak mot lys-skader

### **Felles tiltak**

- Plasseringsregistrering i primus
- Utplassering av flere loggere i hvert magasinlokale
- Bedre rutiner for renhold

## **4 Status Tilstand**

*«Forebyggende konservering er en viktig del av museets planarbeid og samlingsforvaltning. Enhver museumsmedarbeider har et betydelig ansvar for å opprette og vedlikeholde et beskyttende miljø for samlingene som er i hans eller hennes varetekt, enten disse befinner seg under lagring, på utstilling eller i transitt. Museet skal holde samlingene under nøye overvåking for å kunne avgjøre når et objekt eller et eksemplar trenger konservering eller restaurering og om det er behov for konserveringsekspertise.»* ICOMs museumsetiske retningslinjer. Norsk utgave 2006.

(Se kapittel 11 for generelle retningslinjer for forebyggende konservering.)

En grundig gjennomgang av samlingas tilstand er ikke mulig å gjennomføre i forkant av denne planen. I forbindelse med komprimering av magasinerte samlinger og gjennomgang/forbedring av kulturhistoriske utstillinger vurderes gjenstandene for konserveringsbehov.

Spesielt utsatt for korrosjon er objekter av jern som oppbevares i uthus, og korrodert jern er observert ved alle anlegg. Der er også en del lys-skader på utsatte tekstiler. Til tross for høg luftfuktighet ved enkelte lokaliteter er det registrert minimalt av mugg-og soppangrep.

Også magasinerte gjenstander har behov for konservering. Åpne lagringsløsninger i magasinene gjør gjenstandene mer utsatt for støv og skitt. (En stor mengde gjenstander er magasinerte uten nødvendig rensing/konservering. En grundig gjennomgang av samlingene vil uten tvil avdekke store konserveringsbehov.) *Merknad 2020: Alle gjenstander magasinerte i kompaktreolene Burfjord magasin er nå vurderte for konservering; rengjorte eller sendt til mottaksrom på Halti for videre konservering.*

*Merknad 2020: Samlinga fra Sørkjosen magasin er gjennomgått, men en stort antall objekter lagra i forrommet Burfjord for gjennomgang, registrering og reingjøring.*

ABM-utvikling utførte i 2004 en tilstandsvurdering av museer og samlinger i Troms Fylke. Her kom de fram til følgende angående konserveringsbehov ved Nord-Troms Museum; «Stipulert behov for forebyggende konservering, arbeid hvert år 200 timer. Stipulert behov for konservering av gjenstander: 670 timer.»

#### **4.1 Tiltaksplan**

- Tørr-rengjøring av magasinerte gjenstander, Gamslett
- Identifisere objekter som behøver aktiv konservering under reorganisering av magasin og gjennomgang av utstillinger på anlegg
- Behandling av korrodert jern og beskyttelse av jernobjekter ved anleggene
- Gjennomgang, behandling og ev. registrering av objektene som pr. i dag (2020) befinner seg i garage og for-rommet til Burfjord Magasin.



## 5 Avhending

«Hva skjer med en samling over tid som på den ene siden har evigheten som tidsperspektiv og på den andre siden hele tiden inkluderer flere objekter enn den ekskluderer. Dette innebærer at man nærmer seg en øvre grense for en samlings størrelse, dersom man skal beholde idealet om en godt bevart, dokumentert og forskbar samling. .... I det et objekt innlemmes i en museumssamling får objektet et sett med rettigheter og forventninger knyttet til seg» (Hylland, Nordisk Museologi 2013)

Behovet for retningslinjer for avhending av museumsobjekter har blitt større i takt med voksende samlinger og overfylte magasin. NTRM har, i likhet med mange andre museer, ikke hatt klare innsamlingsstrategier. Dette har ført til en samling som er meget omfattende, men likevel bærer preg av å være «tilfeldig». Nærmere 20 000 registrerte og uregistrerte gjenstander krever mange arbeidstimer og økonomiske ressurser og hindrer en aktiv innsamlingspolitikk. NTRM har pga samlings størrelse og begrensa magasinplass praktisert tilnærma inntaksstopp de siste 15-20 år.

Det er imidlertid mange momenter som må tas hensyn til ved ev. avhending. Beslutninger om avhending forutsetter god oversikt over hva som finnes i samlinga og gjennomført argumentasjon for de valg som tas. «Avhending.... bør bare forekomme for materiale som har liten vitenskapelig interesse for relevante fagmiljøer eller for materiale som er i en forfatning som gjør det urealistisk å kunne bevare det for framtiden» (NMU 5, 2000)

En forutsetning som legges til grunn for at avhending kan vurderes er at det ikke finnes juridiske begrensinger knytta til gjenstanden som hindrer ev. avhending. NTRM har ikke vedtekter som hindrer avhending og må i hvert tilfelle vurdere om der er juridiske bindinger knytta til den enkelte gjenstand. Museet må også ta hensyn til befolkningas forventninger til museumsgjenstandene permanente karakter og følelser knytta til gjenstander gitt til museet. NTRM skal samle og dokumentere for ettertida, og samlinga skal i utgangspunktet ha en permanent status. NTRM må derfor være varsom med å foreta vedtak om avhending ut fra dagsaktuelle problemstillinger...

ICOM (The International Council of Museums) har et museumsetisk regelverk ("Code of Conduct"). Regelverket gjenspeiler allment aksepterte prinsipper blant museer internasjonalt.

»Pr. definisjon er en av nøkkelfunksjonene for nesten alle slags museer å erverve gjenstander og bevare dem for ettertiden. Det må følelig være sterke forbehold mot å avhende de gjenstandene som museet har påtatt seg formelt ansvar for. ..Avgjørelse om avhending er styrets ansvar i samarbeid med museumsdirektøren og samlingsansvarlige. Avgjørelsen tas etter nøye vurdering av materialets betydning og karakter (om det kan erstattes, er fornybart eller ikke), juridiske forhold og eventuelt tap av offentlig tillit som følge av vedtaket. Alle vedtak skal protokollføres, og arkivføres sammen med

dokumentasjon av samlingene dette gjelder. Før avhending skal materialet først tilbys andre museer. Overflødige objekter kan avhendes som gave, overføring, bytte, salg, destruksjon, og også tillate at eierskapet uavkortet overføres til den nye mottakeren. Museets ansatte, styret, deres familiemedlemmer eller andre med nær tilknytning til en samling, skal ikke tillates å kjøpe gjenstander som avhendes fra en samling som de forvalter.

Museumssamlinger er fellesarv som ikke kan behandles som realiserbare verdier.

Pengebeløp eller kompensasjon som mottas ved avhending og kassering av gjenstander fra en museumssamling skal utelukkende anvendes til fordel for samlingen og vanligvis til nyanskaffelser.» (Norsk utgave 2006)

Bortsett fra ICOMs retningslinjer er omfanget av norsk litteratur som spesifikt omhandler teamet begrensa til (pr. mars 2014) NMU 5 2000 «Utlån og avhending av materiale fra museenes samlinger» og «Rettslige skranker for museenes avhending av museumsgjenstander», Norheim 1997. «Selv om både museumslandskap og til dels også lovgrunnlaget er noe endret siden 1997, er mange av Norheims avveininger fremdeles gyldige. Blant disse er følgende verdt å merke seg: Dersom man har gått igjennom de punkter der avhendingsbegrensninger kan finnes – lover, vedtekter, pålegg el. betingelser fra giver – om ingen slike begrensninger finnes, må museet i alminnelighet anses å ha rettslig adgang til å avhende gjenstander. .... Det kan ikke opereres med en normalforutsetning om at gaver og testasjoner ikke skal kunne avhendes. .... Det må finnes et rimelig balansepunkt mellom en lojal etterlevelse av giverens antatte mening, og hensynet til en rasjonell oppfyllelse av museets formål og oppgaver ...» (Hylland, Nordisk Museologi 2013)

I europeisk sammenheng er også "Netherlands guidelines for deaccessioning of museum objects" (Netherlands Institute for Cultural heritage 2006) respekterte retningslinjer for avhending av museumsobjekter.

## 5.1 Retningslinjer for avhending ved NTRM

- 1 Avhending av museumsobjekter skal ha til formål å forbedre samlingas kvalitet og/eller overføre gjenstanden til en institusjon/organisasjon som bedre kan ivareta gjenstanden med hensyn til bevaring, forskning og formidling.
- 2 Før avhending må det undersøkes om det er juridiske bindinger hefta ved gjenstanden.
- 3 Avhending kan bare skje når det er sikkert at museet er eier av gjenstanden.
- 4 Avhending kan skje ved gave, overføring, tilbakeføring og destruksjon.

- 5 Avhending kan ikke skje ved salg.
- 6 Avhending kan ikke skje ved gave til privatpersoner, herunder kommer ansatte ved museet.
- 7 Avhending/tilbakelevering kan skje når museet ikke lenger kan oppfylle juridiske betingelser knytta til gjenstanden. Herunder kan skriftlige og muntlige klausuler komme.
- 8 Før avhending bør det vurderes om gjenstanden kan flyttes til en hands-on samling eller en teater/rollespillsamling
- 9 Avhending kan skje av uregistrerte objekter, hvor historikk og andre nødvendige opplysninger er ukjent, og om materialet vurderes som verdiløst.
- 10 Avhending av registrert materiale kan skje i de tilfeller
  - Museet har et stort antall like gjenstander
  - Materialet er i meget dårlig forfatning
- 11 Avhending av objekter i tilfredsstillende stand bør om det er mulig foregå som overføring til andre museer eller gaver til institusjoner (for eksempel minnesamlinger). Ved denne type avhending bør det tas hensyn til samlingas permanente karakter og publikums oppfattelse av denne.
- 12 Avhending av registrerte objekter må dokumenteres.
- 13 Avhending av uregistrert materiale som ikke kommer inn under museets innsamlingsplan og avhending av registrert materiale i meget dårlig forfatning kan utføres av samlingsansvarlig.
- 14 Avhending av alt annet materiale må vurderes av inntakskomite. (*ev. også museumsleder*)

## 6 Tilgjengeliggjøring og Formidling

En forutsetning for fysisk tilgjengeliggjøring og formidling av en størst mulig del av samlinga er god oversikt og god forståelse av denne. Andre faktorer er god magasinering/gjenfinning og god dokumentasjon.

Andre museer har forsøkt å tilgjengeliggjøre samlinga gjennom tilnærminger som «utstillingen i magasinet» (Mölnadal museum, Sverige) og «magasinet i utstillinga» (Quay de Branly, Paris).

Fysisk tilgjengeliggjøring kan ved NTRM gjøres ved å ha magasinet åpent for publikum en eller flere ganger i året. Åpne magasin forutsetter at i allefall en stor del av samlinga er magasinert åpent og oversiktlig på hyller. NTRM har et par ganger praktisert åpent magasin på Gamslett for grupper på 3-4 personer pr. omvisning. Dette ble godt tatt imot, og organiseringa av magasinet tillater denne type omvisning. Hovedmagasinet har ikke vært åpent for publikum de siste år. Her vil gjenstandsmassen måtte komprimeres, og dette vil ikke kunne forenes med tilgjengeliggjøring gjennom åpent magasin.

Åpne museumsmagasin kan bidra til å belyse en ellers skjult side av museumsdriften. Hensikten med besøket kan også være å opplyse om hvordan museet oppbevarer den materielle kulturarven, i motsetning til hva som oppbevares. Det må imidlertid tas stilling til om åpne magasiner kan ivareta både ønsket om tilgjengeliggjøring og kravet til bevaring/sikring av samlinga.

Gjenstanden kan formidles fysisk gjennom utstillingsmediet. Utstillinga kan ta utgangspunkt i gjenstanden, eller gjenstanden kan primært illustrere et tema. Det er først og fremst gjennom museumsanleggene at samlinga til NTRM er formidla og satt i en kulturhistorisk sammenheng. Nord-Troms Museum har også formidla gjenstander gjennom gjendstandsbaserte temporære utstillinger og små gjenstandsbaserte vandreutstillinger (Museum der folk er).

Tilgjengeliggjøring og formidling kan også skje gjennom minne og hands-on samlinger. Dette forutsetter en verdisetting eller kategorisering av samlinga. At alle gjenstander ikke har samme verdi er også formalisert gjennom en egen modul i Primus hvor der er 5 graderingsnivåer for gjenstander ( f.eks «høy bevaringsverdi» og «bruk og rekvisittsamling»). Å fastsette verdien av en gjenstand kan i mange tilfeller være vanskelig i registrerings situasjonen , da dette som regel vil kreve inngående kjennskap til den eller de delsamlingene gjenstanden inngår i . Kulturhistorisk verdi bør også fastsettes uavhengig av gjenstandens relasjon til den øvrige samlinga. AAKs (Aust-Agder Kulturhistoriske senter) definerer kulturhistorisk verdi slik; «Kulturhistorisk verdi innebærer historiske, estetiske, vitenskapelige, spirituelle, kontekstuelle og sosiale verdier som en gjenstand eller en samling har representert eller representerer for eldre, nåværende eller fremtidige generasjoner»

Samlingas størrelse og spredte lokalisering har i tillegg til begrensa personalressurser vanskeliggjort god oversikt over samlinga og verdisetting av den enkelte gjenstand. Det vil her være nødvendig å velge ut en eller flere delsamlinger for uttak av minne og/eller hands-on samlinger og samtidig utføre en verdisetting av delsamlinga i Primus. Verdisetting av gjenstander belyses ytterligere i kapittel 9..

I forbindelse med gjennomgang av samlinga i magasinet i Burfjord, ble det tatt ut en pedagogisk samling som oppbevares i forrommet Burfjord. Denne har fått endra status i Primus til rekvisitt og brukssamling. Samlinga er ikke tematisk og har et tilfeldig preg pga av grunn til uttak var at gjenstanden tilhørte en type gjenstander museet har et stort antall av.

Digital tilgjengeliggjøring vil skje primært igjennom Digitalt museum som er et felles museumssøk for museer i Norge. Publisering her forutsetter registrering i Primus med innlagte fotografi.

Av en total gjenstandsmasse på ca. 19 000 objekter er ca. 18 000 registrerte i Primus. Dette er meget bra i nasjonal målestokk. En stor del av samlinga er imidlertid ikke publisert med foto. Her vanskeliggjør også størrelse og lokalisering en full gjennomgang og fotografering. Pr. i dag (desember 2024) er ca 600 objekter tilgjengeliggjort digitalt med foto. En mulighet for tilgjengeliggjøring og formidling av enkeltgjenstander er temporær publisering på våre nettsider.

## 6.1 Tiltaksplan

- Vurdering av «åpent magasin» på Gamslett f.eks ved arrangement
- Utvikle den pedagogiske samlinga og i tillegg opprette tematiske og/eller minnesamlinger.
- Fotograferer gjenstander for innlegging i Primus og publisering i DM.
- Publisere månedens gjenstand på museets nettsider

## 7 Innsamling

*Icom*

Icoms (The International Council of Museums) museumsetiske retningslinjer er allment akseptert blant museer internasjonalt. Følgende sitat er fra den norske utgaven fra 2020;

**«Museer skal drive en aktiv og bærekraftig samlingsutvikling...» «inntak og lån med uavklart eller ulovlig proveniens bør avslås. Det må vises særlig aktsomhet ved vurdering av tilbud fra styremedlemmer, ansatte eller andre med nær tilknytning til museet» «dersom et objekt eller en samling skal innlemmes i museets samling, bør/må eventuelle forventninger vedrørende forskning, forvaltning og formidling diskuteres og avklares skriftlig, i forkant av et eierskifte» «inntak og lån med uavklart, ukjent eller ulovlig proveniens, skal avslås.»**

*Noen generelle problemstillinger knytta til innsamling*

Det er ca. 19 mill. gjenstander på museum i Norge. ( Halvparten av disse tilhører naturhistoriske samlinger.)

God samlingsforvaltning av store samlinger krever store ressurser i form av arbeidstid og penger. Dette kan føre til at innsamlingsarbeidet blir nedprioritert, noe som særlig gjelder aktiv innsamling av materiale fra vår egen tid.

Der er spesielle utfordringer knytta til samtidsdokumentasjon, og en gjennomtenkt innsamlingspolitikk er en forutsetning for denne type innsamling. Store deler av dagens samlinger består av gjenstander fra en tid da gjenstander var mangelvare og ingenting masseprodusert. Masseproduksjon av gjenstander og generell velstand har ført til en akkumulasjon av gjenstander i den enkelte husstand og i samfunnet som helhet. Dette påvirker museenes praksis i forhold til innsamling Hva som samles inn og hva skal bevares har konsekvenser som går utover den enkelte bevarte gjenstand. «Materiell kultur opprettholder ikke bare minnene, den skaper også minner, og materialisering og dematerialisering av hendelser og ødeleggelse av materielle kulturspor kan fremme individuell og kollektiv glemsel.... Gjennom bevaring og rekonstruksjon av materiell kultur og arkeologiske monumenter blir utvalgte aspekter ved forhistorien gjenstand for kollektivt minne. Materialisering av hendelser kan bidra til å ivareta eller produsere kollektive minner, mens ødeleggelse og underkommunisering kan fremme glemsel og dermed styrke andre kollektive minner. .... Bevisst eller ubevisst har museene gjort valg hvor de har valgt ut hva

man skal ta vare på og ikke, hva man skal stille ut og ikke, og gjennom fortolkningen av gjenstanden hvilke historier som skulle fortelles. Denne sammenhengen inkluderer både museenes utvalg i forhold til hvilke gjenstander som innlemmes i samlingene, hvilke gjenstander som aldri ble eller ikke blir innlemmet i samlingene, samt gjenstander som avhendes fra samlingene.» (Kyvik og Østgård 2004)

### *Redskaper for god samlingsforvaltning*

For å være i stand til forvalte en stor samling kan det være hensiktsmessig å dele opp samlinga i kategorier. Disse kan knyttes opp mot bruken av samlinga. Samlinga kan også kategoriseres på gjenstandsnivå gjennom en egen modul i primus for verdisetting av gjenstander. (se også kapittel 8)

Delsamlingene kan være aktive, passive eller historiske (ABM upublisert 2012). Aktive samlinger vil være tilknyttet innsamlings-, forsknings- og formidlingsaktivitet, og det kan foregå aktiv innsamling til disse. Det skal foreligge en strategi for utvikling av de aktive samlingene og ansvarsfordeling på vitenskapelig og teknisk plan tilknyttet samlinga skal være klart definert. Passive samlinger har liten tilknytning til innsamlings- og forskningsaktivitet og kan ha noe tilvekst. Passive samlinger av spesiell verdi skal prioriteres når det gjelder databaseregistrering. Historiske samlinger vil være separate samlinger ofte tilknyttet en bestemt lokalitet eller en spesiell kollektor. Dette vil være samlinger uten tilvekst. Historiske samlinger av spesiell verdi skal prioriteres når det gjelder databaseregistrering.

### *Hvordan samle inn og velge bort*

Gjenstanden blir en del av museumssamlinga ved passiv eller aktiv innsamling. Passiv innsamling vil si at museene er passive mottakere av gjenstander publikum bringer inn. Dette er gjerne gaver gitt ut ifra forskjellige motiver. Enkelte ønsker gjenstanden skal bli tatt vare på, andre ønsker primært at gjenstanden skal stilles ut og noen ønsker å kvitte seg med gjenstanden.

Aktiv innsamling vil si at museet går aktivt ut for å hente inn gjenstander ut ifra konkrete mål.

Et annet redskap for å samle inn og velge bort er å tillegge gjenstanden stor eller liten kulturhistorisk verdi. Definerings av verdi kan benyttes som hjelpereidskap både ved inntak av gjenstander og ved kategorisering av eksisterende samling.

Kulturhistoriske delverdier er beskrevet av flere museumsteoretikere og følgende verdikategorier er henta fra Liden (1991), Ryggen Aasen (2010) samt Keene (2005).

*Symbolverdi/Åndelig verdi*; I hvilken grad er gjenstanden symbolsk viktig for et område eller en gruppe mennesker. Noen gjenstander har høy symbolverdi ved at mange mennesker kan

knytte sin historie opp mot gjenstanden, og at den derfor har en spesiell betydning enten for enkeltmennesket, staten eller en gruppe mennesker. *Historisk kildeverdi/Forskningsverdi*: I hvilken grad kan gjenstanden benyttes som kilde, hvilken informasjon følger gjenstanden i forhold til proveniens, historikk, bruksområde, brukssted og lignende. Hvilken informasjon kan man trekke ut av gjenstanden med tekniske hjelpemidler. *Miljøverdi*: Gjenstandens betydning for helheten av en gjenstandsgruppe eller samling den er en del av, for eksempel et komplett innbo eller en komplett folkedrakt. *Pedagogisk verdi*: Innebærer hvilken verdi gjenstanden har i formidlingsammenheng. Det kan være hvilke historier som kan knyttes til gjenstanden, og i hvilken grad gjenstanden på andre måter er egnet i formidlingsammenheng. Andre verdier er kunstnerisk verdi, sjeldenhetsverdi og autentisitetetsverdi. Autentisitetetsverdi vil gjelde alle originale artefakter.

«Kulturhistorisk verdi er et relativt og sammensatt begrep... og avhengig av konteksten gjenstanden er plassert i .. en gjenstand kan ha stor kulturhistorisk verdi for det lokale museet, men være av liten betydning for fylket eller regionen. Kulturell verdi er ikke et fiksert begrep, men kan øke og minske over tid. Samlinger bør derfor sees som dynamiske» (Dehaan, upublisert))

Museene kan øke samlingenes kulturelle verdi ved forskning som gir mer informasjon om dem.

I tillegg til verdisettinga av den enkelte gjenstand må det finnes en helhetlig tilnærming til innsamlingsprosessen. Innsamlinga kan være del av et forskningsprosjekt (prosjektbasert innsamling) og/eller ha som utgangspunkt en gitt problemstilling. Innsamlinga vil da gå ut på å finne sentrale gjenstander for prosjektet. Dette utelukker ikke museet i å utøve gjenstandsorientert innsamling. Gjenstandsorientert innsamling kan være aktiv eller passiv og vil gjerne være oppfølging av et fagfelt eller delsamling. Formålet med innsamlinga vil da være å følge utviklingen innen et felt eller forbedre en delsamling.

Et annet aspekt ved innsamlinga er hvilken posisjon museet har i forhold til andre museer med sammenlignbare samlinger? Hvor ligger museets tyngdepunkt og hvordan kan samlingsplanen (plan for innsamlingspolitikk) styrke eller endre på det?

### *Objektsamlinga ved NTRM*

De tidligste museene nasjonalt og internasjonalt samla på det uvanlige og ekstraordinære, og resultatet ble gjerne såkalte «raritetskabinett». Senere skifta museene fokus til å dokumentere vanlige folks liv. Museene gikk altså fra å samle på det ekstraordinære til å samle på det meste og videre til å samle mer selektivt ut ifra behov og satsningsområder. Samlinga ved NTRM bærer preg av å ha blitt til i perioden hvor museene «samla på det meste», og nye retningslinjer for innsamling og samlingsforvaltning er nødvendige for at



museet skal være i stand til å gå videre til en mer selektiv innsamlingsfase.....

NTRM har siden 1990-tallet ikke ført en aktiv innsamlingspolitikk og praktiserer i dag strenge restriksjoner på inntak. Museet har heller ikke hatt retningslinjer for innsamling.

Inntaksstopp er imidlertid problematisk – spesielt i forhold til egen tid og sett i lys av museenes samfunnsoppgaver.

Den omfattende satsinga på innsamling uten å ha utarbeidet en innsamlingspolitikk eller samlingsplan må forstås ut i fra en generell mangel på materiell kultur i regionen fra tida før 1945. Samla gir museets hovedanlegg et bilde av regionens historie, kultur og arkitektur. Intensjonen var også – med utgangspunkt i bygningsmassen – å bygge opp en representativ samling. Ved å registrere «alt» ville samlinga dekke og avspeile hele regionen, men uten klare innsamlingsstrategier endte man opp med en samling som er meget omfattende, men likevel bærer preg av å være «tilfeldig».

Innsamlingspolitikken som består i «å samle på alt» selv om dette skulle gjelde bare gjenstander fra før masseproduksjones tidsalder, vil etter hvert sprengte alle fysiske rammer og ikke kunne forvaltes på en god måte.

Under oppbygginga av samlinga har NTRM praktisert både passiv og aktiv innsamling. Museet har aktivt arbeidet for overtakelse av gårdsanlegg med innbo og inventar, og også vært passiv mottaker av gaver fra privatpersoner.

«Innsamling til dækkende eller repræsentative samlinger er i realiteten den mest tilfældige innsamlingsform man kan foretage. I praksis er det som følge av opgavens uoverkommelighed tilfældigt, hvilke «huller» man får fyldt..... bag nutidens museums rastløse indsamling ligger tilsyneladende i første rekke tankerne om museet og dets samlinger som encyclopædiske, forestillingen om at museet må og skal vide alt, dokumentere alt og – hvis vi kunne- samle alt. I anden rekke «redningstanken», forestillingen om at museets opgave er at redde alt, der er ved at forsvinde ..... Indsamlingsarbeidets udfordring er at fravælge og begrunde fravalget.» (Christensen, Nordisk Museologi 2006)

I den grad styrker og svakheter ved eksisterende samling kan defineres, kan kanskje dens størrelse og tilfeldige karakter også være dens styrke. Ved overtakelsen av gårdsanlegg ble alt innbo og løsøre registrert som en del av museumssamlinga. Under registreringsprosessen ble der ikke på noen måte utført noen utvelgelse eller verdisetting av gjenstandene. Dette gjør at størrelsen som hittil har forhindra god samlingsforvaltning også er et resultat av at der ikke er gjort bevisste eller ubevisste utvalg ut ifra f.eks kjønn, sosiale grupper og etnisitet.

Ved gaver forholder dette seg annerledes, samt ved oppbygginga av Gamslettsamlinga som ble utført av en privatperson.

En stor del av objektsamlinga ved NTRM er datert før 1945 og kan gis nasjonal betydning i kraft av å være samfunnets felles materielle minner fra en region som ble lagt i aske i sluttfasen av 2. verdenskrig.

### *Aktive, passive og historiske delsamlinger ved NTRM*

Delsamlingene kan være aktive, passive eller historiske. Aktive samlinger vil være tilknyttet innsamlings, forsknings- og formidlingsaktivitet, og det kan foregå aktiv innsamling til disse. Det vil si at en samling defineres som aktiv i den grad den knyttes opp mot en pågående aktivitet. Samlinga blir følgelig ikke permanent definert som aktiv.

Historiske samlinger vil være separate samlinger ofte tilknyttet en bestemt lokalitet eller en spesiell kollektor. Dette vil være samlinger uten tilvekst. Den mest omfattende historiske samlinger ved NTRM er Gamslettsamlinga. Andre historiske delsamlinger er gjenstandssamlinger fra spesifikke institusjoner og bedrifter; f.eksempel nedlagte dagligvarebutikker, nedlagte skoler og legekontor. Eksempler er her utstyr og inventar fra Dr. Eng's praksis i Kvæningen og varer fra Kronebutikken(Storslett).

Andre delsamlinger som kan defineres som historiske er samlingene som tilhører de enkelte museumsanlegg (disse oppbevares både ute på anleggene og i magasin).

De fleste delsamlingene ved NTRM kan defineres som passive samlinger Det vil si at de pr. i dag har liten tilknytning til innsamlings- og forskningsaktivitet. Disse samlingene kan ha noe tilvekst.

## **7.1 Retningslinjer for innsamling**

- 1 NTRM plikter å følge ICOMs museumsetiske regelverk ved inntak av nye gjenstander.
- 2 Ved mottak av nye gjenstander må giver/selger skrive under på at museet har full og ubegrenset, faktisk og rettslig råderett over gjenstanden(ene).
- 3 Inntak av gjenstander skal behandles av en innsamlingskomite på minst 3 personer.
- 4 Aktiv innsamling skal knyttes til aktive samlinger, det vil si samlinger tilknyttet forsknings- og/eller formidlingsaktivitet.
- 5 Ved passiv innsamling må objektene vurderes med hensyn til kulturhistorisk verdi og bør være relatert til følgende felt:
  - Drakt og tekstiler
  - Båtbygger-og smiverktøy

- Gjenstander relatert til fangst til havs
- Gjenstander relatert til reindrift
- Gjenstander relatert til 2. Verdenskrig
- Gjenstander knytta til religion og tro (bortsett fra kristen litteratur)
- Privat skriftlig materiale
- Gruvedrift

6 Posisjonering innebærer et omfattende intermusealt samarbeid og NTRM har ikke definert sin posisjon mht innsamling i forhold til andre tilgrensende museer (tematisk eller geografisk). Dette fordi museet dekker et meget stort geografisk område som kjennetegnes ved mangel på materiell kultur fra tiden før 1945. Posisjonering bør likevel vurderes ved revidering av samlingsforvaltningsplanen.

## 8 Registrering og Dokumentasjon - retningslinjer

### 8.1 Rutiner ved tilbud om og mottak av gjenstander

Tilbud om gjenstander vurderes av inntakskomiteen etter gjeldene retningslinjer for innsamling. Dersom det blir bestemt at gjenstanden ikke skal tas inn i samlinga, informerer inntakskomiteen giver om dette. Giver takkes for henvendelsen og oppmuntres til å ta kontakt igjen om det skulle bli aktuelt.

Ønsker man å innlemme gjenstanden i samlinga, kontakter inntakskomiteen giver og takker ja til gaven, samt avtaler tidspunkt for levering eller henting av gaven. Skjema for mottak av gjenstander fylles ut i 2 eksemplar. Disse bør underskrives av giver og representant for Nord-Troms Museum når gjenstanden leveres/hentes. Vi godtar ikke klausuler eller betingelser knytta til oppbevaringssted og utstilling. Ved overtakelse må all dokumentasjon vedrørende gjenstanden skrives ned. Snakk med en eller flere personer som har hatt tilknytning til gjenstanden. Dette behøver ikke være giver. Er det flere informanter, noter hvilken informant som gir hvilke opplysninger. Type informasjon er avhengig av type gjenstand. Særlig viktig er informasjon som ikke senere kan leses ut av gjenstanden.

Informasjon om følgende vil gjerne være aktuelt:

- Betegnelse (også alternativ betegnelse eller dialektord)
- Produsent, tidligere eiere og brukere, (navn med fødselsdato og ev. dødsdato).
- Produksjon og bruk
- Gjenstandens historie eller livsløp.
- Tilhørende dokumentasjon. (For eksempel bilder som viser gjenstanden i bruk)

Skjema for mottak av gjenstander er lagra digitalt på museets server; **Felles – Forvaltning – Samlinga og Samlingsforvaltning– Inntak og Utlån**

### 8.2 Registrering og Dokumentasjon

Ved mottak/inntak må all informasjon fra giver dokumenteres, gjerne ved personlig samtale. Eventuelle dokumenter som inneholder opplysninger om/relatert til gjenstanden, merkes med gjenstandens nummer og arkiveres. Referanse til gjeldende dokument legges under referanse-fanen i Primus.

Gjenstandene som innlemmes i en museumssamling gis et unikt identifikasjonsnummer, som merkes på gjenstanden. Det består vanligvis av museets signatur i tillegg til et fortløpende nummer, eventuelt med tillegg av undernummer. Nord-Troms Museum benytter signaturen

NTRM, der NTRMG viser til NordTromsMuseum Gjenstand og NTRMF viser til NordTromsMuseum Foto. I tillegg er en samling dias registrert under NTRML (dias) og NTRMF (flora), og NTRMR (restaurerings og bygningsdokumentasjon). L og F og R benyttes ikke i nyregistreringer. Videre består identifikasjonsnummeret av et kommunenummer ( 38 (Lyngen), 39 (Storfjord), 40 (Kåfjord), 41 (Skjervøy), 42 (Nordreisa)og 43 (Kvænangen)) fulgt av fortløpende registreringsnumre. Primus har en grupperingsfunksjon som benyttes der en gjenstand består av flere deler eller en gjenstandsgruppe registreres under et nummer; NTRMG39- 2587-001 Nord-Troms Museum - gjenstand- Storfjord- gjenstandsnummer- nr. 1 i en gruppering.

NTRM har siden 2019 benytta Primus Web som muliggjør dokumentasjon av konservering og vedlikehold/restaurering i Primus. Dette er enda ikke innarbeidet praksis. NTRM oppbevarer konserveringsrapporter som papirkopier, samt har før 2020 ført inn konservering som en hendelse under administrasjonsfanen i Primus med stikkord i fritekstfeltet. Konserveringsrapporter tidligere enn 2016 er ajourført i Primus.

ABM-skrift 48: "Standard for gjenstandskatalogisering" gir norske museer retningslinjer for registrering.

### 8.2.1 Minimumsstandard for Primus Gjenstand

Objekttype	Velg mellom gjenstand og kunst	
<b>Registreringsnivå</b>	Samling/arkiv Gruppering Komplekst objekt Enkeltgjenstand	<b>Obligatorisk</b>
<b>Identifikasjonsnummer</b>	Unikt nummer for registrert objekt.	<b>Obligatorisk</b>
<b>Betegnelse</b>		<b>Obligatorisk</b>
<b>Presisert betegnelse</b>		<b>Anbefalt</b>
<b>Alternativ betegnelse</b>		<b>Anbefalt</b>
<b>Emneord</b>		<b>Obligatorisk</b>
<b>Klassifikasjon</b>	OU Outline	<b>Obligatorisk</b>
<b>Historikk</b>	Hendelser: Aksesjon, Bruk, Eierskap, Produksjon	<b>Obligatorisk</b>

<b>Motiv</b>	Her beskrives motivet/dekoren på gjenstanden og hvor på gjenstanden dette er plassert.	<b>Obligatorisk</b>
<b>Beskrivelse</b>	En kort beskrivelse av selve gjenstandens utseende/ form.	<b>Obligatorisk</b>
<b>Mål</b>	Fysiske mål på gjenstanden.	<b>Obligatorisk</b>
<b>Materiale</b>	Skriv inn materialer fra Feltkatalogens liste A.2.15 eller egendefinert liste.	<b>Obligatorisk</b>
<b>Påført tekst</b>	Bokstavrett gjengivelse av den påførte teksten.	<b>Anbefalt</b>
<b>Teknikk og dekorteknikk</b>	Skriv inn anvendte teknikker. Skriv inn anvendte dekorteknikker.	<b>Anbefalt</b>
<b>Referanser</b>	Skriv inn type referanse	<b>Anbefalt</b>

### 8.3 Merking

Museumsgjenstander som registreres i gjenstandskatalogen merkes med et permanent identifikasjonsnummer, samt en merkelapp med påskrevet gjenstandsnummer. Merket bør være synlig for identifikasjon, men plassert slik at det ikke er synlig når gjenstanden er utstilt. Det er viktig at nummeret er leselig men ikke for stort. For å minimalisere håndtering av gjenstander er det viktig å ha regler for plassering av nummeret. Alle løse deler bør merkes.

Om merking for øvrig; se *Vei i vellinga. Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander*, ABMskrift nr. 5.

### 8.4 Fotografering

Når gjenstanden er registrert og merket, skal den fotograferes. Gjenstandens nummer må alltid være synlig på fotografiet, slik at bildene i neste omgang kan gis filnavn i henhold til gjenstandsnummer. Dette er en forutsetning for at foto til slutt kan kobles til riktig gjenstand i Primus.

## 9 Forebyggende konservering- Generelle retningslinjer

Forebyggende konservering har som mål at bevaring av gjenstandene tilrettelegges gjennom egnede oppbevaringsforhold, i stedet for at bevaring skjer gjennom inngrep etter at skade er oppstått (Aktiv konservering).

De fleste som deltar i museumsarbeid kan bidra til bedre bevaringsforhold for gjenstandene i museets samling. Dette kapitlet tar for seg en gjennomgang av faktorer som bidrar til nedbrytning av materialer, samt enkle retningslinjer for å minimalisere disse.

### 9.1 Nedbrytningsfaktorer

Luftfuktighet:	kan være skadelig hvis den er for høy eller for lav
Temperatur:	kan være skadelig hvis den er for høy eller for lav
Lys:	UV-stråling kan føre til falming og/eller nedbryting av fiber
Atmosfæren:	luftforurensing, støv, skitt, mm.
Biologiske faktorer:	skadedyr, sopp, mikroorganismer
Bruk og håndtering:	kan medføre både fysiske og kjemiske skader

Nedbrytning av gjenstander går hurtigere ved økende temperatur og store svingninger i luftfuktighet. Luftfuktighet har en innvirkning på de fleste typer materialer. Den kan få materialer til å sprekke, krympe, smuldre, svulle opp og slå seg. For høy luftfuktighet kan føre til insekt- og soppangrep og korrosjon.

For lave temperaturer kan også føre til skader. Hvis materialet er bygget opp av vannfylte celler, (f.eks. tre) kan det oppstå skader når vannet ekspanderer ved nedfrysing. Det anbefales derfor at de forskjellige materialer oppbevares ved en 10 °C til 18 °C og 50 % luftfuktighet. Store skader kan oppstå på forskjellige materialtyper når klimaet svinger raskt mellom tørt og fuktig klima. Materialet vil stadig bevege på seg med sprekkdannelse og krakelering til følge.

For å finne ut hvordan inneklimate er i løpet av et år, må man måle klimaet over lengre tid. Til klimaregistrering bruker man helst elektroniske dataloggere.

De fleste lyskilder, enten det er solen, en lyspære eller et lysrør, utsender foruten synlig lys også UV- og IR-stråler. De to sistnevnte er skadelige for de fleste materialer og kan føre til falming, krakelering og sprekker.

Angrep av sopp og skadedyr kan skyldes at klimaet er for fuktig i magasinene og utstillingene og/eller at man ikke har gode nok rutiner ved inntak av nye gjenstander. Et tilstrekkelig tørt klima mellom 40 % og 60 % luftfuktighet vil gi en effektiv beskyttelse mot angrep.

### 9.3 Retningslinjer for magasinerings av gjenstander og tilgang til magasinene

NTRM har ikke, pga få ansatte, praktisert interne begrensinger i tilgangen til magasinene. Det er derfor spesielt viktig at følgende retningslinjer overholdes;

- Gjenstander må undersøkes for skadedyr før magasinerings.
- Bare gjenstander som er en del av gjenstandssamlinga skal lagres/magasineres i magasinene. Gjenstander som er tatt inn som en del av gjenstandssamlinga- men enda ikke registrerte og /eller rengjorte – skal ikke plasseres i magasinet uten at det er avtalt med objektkonservator.
- For å være i stand til å kontrollere klima og forstå svingninger i relativ luftfuktighet må forhold som kan ha betydning for klimaet i magasinene rapporteres til objektkonservator. Bare objektkonservator kan justere på varmen i magasinene.
- Ingen må hente ut gjenstander fra magasinene for internt bruk eller utlån uten i samråd med objektkonservator.
- Alle gjenstander som plasseres tilbake i magasin etter internt eller eksternt utlån må sjekkes for skadedyr og nye skader, registreres som tilbakeleverte og settes på riktig plass i magasinet, om ikke annet er avtalt med konservator.
- Sommerverter eller andre skal ikke ha nøkler eller tilgang til magasinene.

### 9.4 Rutiner ved sesongstart og sesongavslutning

#### *Sesongstart*

- Bygningene rengjøres grundig ved støvsuging og vask (se under «Forslag til rutiner for husrengjøring).
- Plasser gjenstander som var fjernet for vinteren på rett plass og registrer det på sjekklisten.
- Fotografer interiøret så korrekt plassering vises og evt. tyveri kan bekreftes.
- Plasser kost, feiebrett, støvklut og evt. bomullshansker (for gjenstandshåndtering av guidene) i alle hus.
- Rutiner med sommerverter gjennomgås: for eksempel rullegardiner, fottøybeskyttelse, risting av dørtepper, brann- og tyverirutiner etc.



## Sesongavslutning

- Gulv og tepper støvsuges. Rengjøring med vann øker luftfuktigheten og utføres ikke før vintersesongen.
- Tekstiler, bøker og andre papirgjenstander bør bringes til hus med oppvarming for oppbevaring vinterstid.
- Bruk laken for å beskytte mot støv.
- Fjern høy, ull, matrester, stearinlys og såpe; de tiltrekker mus og andre skadedyr.
- Dra ned rullegardiner eller heng stoff foran solvendte vindu, om vinduene ikke har UV-filter.
- Åpne eventuelle ventilasjonsluker, utstyr dem med insektnett.
- Tøm ovner og gruer for aske. En plate over skorsteinen stopper regn og snø.
- Lag en liste over hvilke gjenstander du har fjernet; enkelt å få dem tilbake på plass om våren og mistanke om tyveri fjernes.
- Plasser bilder og fotografier på bordene (om disse ikke magasineres), istedenfor å la dem henge på ytterveggene.

## 10 Samlingsmobilitet; utlån, lån og deponering

### 10.1 Retningslinjer for lån og utlån

Ved interne lån skal gjenstandsnummer og betegnelse, dato og formål med utlånet registreres.

Nord-Troms Museum bør motta forespørsler om utlån positivt. Forutsetningen må være at bevaringsmessige forhold og sikring på stedet vurderes som tilfredsstillende. Gjenstander lånes ikke ut til private (ICOMS etiske regler 3.6).

Krav til lånetakeren bør beskrives i en låneavtale. I låneavtalen beskrives lånebetingelsene; utstillingslokalitet, fordeling av utgifter, transport og pakking, forsikring og krav til klima. Se forslag til lånebetingelser; «Utlån og avhending av materiale fra museenes samlinger», NMU 5:2000. Ved forespørsel om lån av gjenstander sendes låneavtalen og kontrakt. Når lånetaker undertegner lånekontrakten er vilkårene automatisk godtatt. Kontrakter for utlån oppbevares hos objektkonservator, samt arkiveres i museets arkiv. I Primus er der en modul for administrasjon av utlån/depositum. Her vil informasjon om gjenstandens utlånshistorikk føres automatisk inn i oversikten over museumshendelsene vedrørende den aktuelle gjenstanden. Eksterne lån skal godkjennes av objektkonservator som også har ansvar for utlånskontraktene.

Kravene som stilles til lånetakere bør også gjelde for egen institusjon ved lån av gjenstander fra andre. Ved innlån av gjenstander til Nord-Troms Museum vil man benytte utlåners kontrakt, men om ikke en slik finnes skal museet utforme en utlånsavtale for dette formålet.

Pakkemåte og transportmiddel må vurderes i forhold til materialtype, tilstand, størrelse, vekt, verdi, utlånets varighet, avstand til bestemmelsesstedet samt de klimatiske forholdene under reisen. Gjelder det frakt av flere gjenstander og/eller skjøre gjenstander kan det være en fordel å lage en tilpasset transportkasse. En god transportkasse beskytter mot klimasvingninger, støt og vibrasjoner. Det vil være økonomisk lønnsomt å lage transportkasser som kan brukes til forskjellige typer gjenstander og under flere transportoppdrag. En kasse som er velholdt behandles med større respekt. Merkelapper med vekt, størrelse, kassens stilling under transport, og merker som viser kassens bunn og topp er viktig å ha. En isolert kasse vil være støt- og vibrasjonsabsorberende.

#### 10.1.1 Kontrakt for utlån

Kontrakt for utlån med museets logo kan hentes på museets server; **Felles – Forvaltning – Samlinga og Samlingsforvaltning -Gjenstander- Inntak og utlån**

## 10.2 Deponering

Museene skal, så langt det lar seg gjøre, ta imot gjenstander som gave. Praksisen med at privatpersoner deponerer gjenstander til museet for en kortere eller lengre periode anbefales ikke. Forutsetningen for at slike deposita unntaksvis kan finne sted, er at det av kontraktene mellom partene klart fremgår at gjenstanden skal tilfalle museet etter en gitt periode eller ved deponentens død. Deponering er også kun for en bestemt tidsperiode, normalt fem år. Deretter vurderes ofte å be overført eiendomsretten permanent eller en fornyelse av kontrakten.

Et utvalg som ble oppnevnt i samråd med Nasjonalt utvalg for universitetsmuseene (NUUM) og Norsk museumsutvikling (NMU) sier følgende om deponering<sup>2</sup>:

*”Depositum bør i framtiden bare brukes der man tar sikte på en permanent overføring av eiendomsrett, men der man samtidig ser behov for å ha en frist for å vurdere de langsiktige konsekvenser av overføringen før vedtaket gjøres endelig”.*

### **10.3 Tilstandsrapport**

Ved utlån og deponering av gjenstander følger bestandig en tilstandsrapport med. Rapporten skrives før gjenstanden gjøres ferdig for transport, den kontrolleres ved mottak og undertegnes av lånetakeren dersom ingen endringer har skjedd under transporten. Før gjenstanden sendes tilbake kontrolleres den en gang til opp mot rapporten og skjemaet undertegnes av lånetakeren. Når gjenstanden er tilbake hos eieren, kontrolleres gjenstanden opp mot tilstandsrapporten en siste gang. Se NMU 5:2000 «Utlån og avhending av materiale fra museenes samlinger» for forslag til skjema for tilstandsrapport.

